

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Att möta nyanlända barn i förskolan - en intervjustudie

Pirjo Haverinen och Jill Jönsson

”Inriktning/specialisering/LAU 990”

Handledare: Rauni Karlsson

Examinator: Ylva Odenbring

Rapportnummer: HT13-2920-017

Sammanfattning

För att ett samhälle ska vara välfungerande är det viktigt att alla människor känner sig inkluderade och positivt bekräftade. För barnens del börjar inkluderingen i förskolan. Förskolan är en arena där barn kan lära och utvecklas i samspel med andra. Avsikten med vår studie var att undersöka vilka förutsättningar nyanlända barn möter för mottagande och inkludering i förskolan i en stadsdel i Göteborg. Genom kvalitativa intervjuer har vi fått fram ett resultat som sedan bearbetades med hjälp av tidigare forskning och stöd av litteratur. Studiens resultat visar att det finns ett behov och en önskan om kompetensutveckling trots mycket erfarenhet och tyst kunskap hos pedagogerna. I diskussionsdelen sätts teori, tidigare forskning, styrdokument och metod i förhållande till resultat. De lärdomar vi tar med oss från vår studie kommer vi att ha nytta av i vår kommande yrkesroll som förskollärare.

Nyckelord: Förskola, nyanländ, mottagande, handlingsplan

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Inledning.....	1
Syfte	2
Begreppsdefinitioner	2
Bakgrund	4
Barnkonventionen	4
Kultur	5
Invandrare.....	5
Förskolans uppdrag	6
Förskolans läroplan	6
Värdegrunden	6
Demokrati.....	7
Förskolans roll i integrationen.....	8
Kvalitet i förskolan.....	9
Mål för nyanländas introduktion	10
Teorianknytning	12
Metod	15
Intervju som datainsamlings metod.....	15
Urval.....	16
Procedur	17
Forskningsetiska principer	18
Generaliserbarhet, reliabilitet och validitet	18
Analys.....	19
Resultat.....	21
Stadsdelens plan och beredskap för att möta nyanlända barn i förskolan.....	21

Handlingsplanen.....	21
Introduktionsskola.....	21
Kännedom om handlingsplanen.....	21
En handlingsplan i mängden.....	22
Förskolan inkluderas i skolans handlingsplan.....	22
Mötet och integrationen av nyanlända i förskolan.....	23
Tyst kunskap.....	23
Önskan om kompetensutveckling.....	23
Erfarenhetsbyte.....	24
Strävan mot en mångkulturell mötesplats.....	24
Att använda tolk.....	25
Sätt att underlätta.....	25
Socialt nätverk.....	26
Riktlinjer för hur pedagoger ska arbeta med nyanlända.....	26
Nyanlända följer samma riktlinjer som alla andra barn.....	26
Stöd till pedagogerna i mötet med familjerna.....	27
Diskussion.....	29
Metoddiskussion.....	29
Resultatdiskussion.....	30
Gemensam handlingsplan för förskola och skola.....	30
Pedagogernas förfaringssätt.....	31
Didaktiska konsekvenser.....	34
Fortsatt forskning.....	34
Slutord.....	34
Referenser.....	36
Bilaga 1: Informantbrev.....	38
Bilaga 2: Informantbrev.....	39

Bilaga 3: Intervjufrågor till pedagoger	40
Bilaga 4: Intervjufrågor till förskolechefer	41
Bilaga 5: Intervjufrågor till områdeschefen	42

Inledning

Vi har båda arbetat flera år i ett så kallat mångkulturellt område i Göteborg och är vana vid att möta familjer från olika länder med varierade kulturer. I vårt arbete med barnen och deras familjer upplever vi att det är viktigt med känslighet och lyhördhet i bemötandet. Vetskap och en inblick i den andres situation, både den nuvarande och i det som har varit hjälper oss att förstå varandras ageranden och önskemål. Att få detta privilegium, att bli inbjuden in en annan människas liv och historia ska förvaltas väl och med största respekt. Allt detta får vi pedagoger som arbetar i förskola och skola. Dessutom anförtror föräldrarna oss det värdefullaste de har; sina barn.

I förskolan ska pedagogerna arbeta för att synliggöra den personliga historien hos var och ett av barnen i barngruppen. Barnen ska känna att de är viktiga och betydelsefylla. De ska också känna och få veta att det de tycker, tänker, känner och gör är av betydelse och respekteras. Alla barn ska känna detta oavsett bakgrund, etnicitet, kön, religion etc. I förskolan pratar vi om olika kulturer och då menar vi oftast barnens hemkulturer. Alla har vi en hemkultur, oavsett var vi kommer ifrån. Den skiljer sig från hem till hem. Vår erfarenhet är att barnen tänker att det som görs ”hemma hos oss är det normala och vanliga” och att ”alla andra gör och har det likadant”. Hur är det när det normala inte existerar eller är normalt? Eller när barnen inte vet vad det normala eller vanliga är varken för dem själva eller för de som bor i landet som vi kallar för Sverige? Vi tänker på de nyanlända barnen och deras historia och hur deras första möte med förskolan ser ut?

Enligt nationella riktlinjer (Skolverket, 2010a) ska förskolans verksamhet kontinuerligt dokumenteras och utvärderas inom alla områden för att säkra kvaliteten. Därför borde även förskolans bemötande och mottagande av nyanlända barn och deras familjer dokumenteras och utvärderas. Kompetensutveckling och diskussioner om vad det innebär att få möta dessa barn och deras familjer samt hur det i förskolan kan arbetas så att mångfalden i förskolan förblir något positivt kan vara ett sätt att stärka pedagogerna i deras yrkesroll. Genom konstruktiva diskussioner där vi tar tillvara varandras erfarenheter och tankar berikas och vidgas våra perspektiv.

Det svenska samhällets internationalisering ställer höga krav på människors förmåga att leva och förstå de värden som ligger i en kulturell mångfald. Förskolan är en social och kulturell mötesplats som kan stärka denna förmåga och förbereda barnen för ett liv i ett alltmer internationaliserat samhälle. Medvetenhet om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur ska bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Förskolan ska bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet (Skolverket, 2010a s. 6).

Citatet ovan är hämtat från den reviderade läroplanen för förskolan och ger en beskrivning av hur förskolan kan bidra till att vi ska få ett samhälle där alla känner sig inkluderade och delaktiga. Läroplanen säger att pedagoger ska sträva efter att lyfta fram alla barn som finns representerade, inte bara den etnisk/ kulturella betydelsen utan också andra aspekter som

könsroller, socialgrupper, religiösa/ politiskt, handikapp mm. Förskolan ska sträva efter att ta vara på varandras olikheter och kompetenser, såväl hos pedagoger som barn och deras vårdnadshavare, för att lära tillsammans. Det är viktigt att pedagogernas omvärldsbevakning är aktuell i och med samhällets snabba förändring.

Vårt intresse inför c-uppsatsen riktar sig mot de nyanlända barnen som kommer till stadsdelen. Ämnet känns aktuellt i och med de stora flyktingströmmarna Sverige har nu. Enligt vad vi har läst hittills är det lite tunt med vetenskaplig forskning och dokumentation om detta. Vår förhoppning med uppsatsen är att få mer kunskap som vi och andra pedagoger kan ha nytta av i vår verksamhet. Vi tänker att kunskap om hur dessa barn har haft det och vad de har varit med om är en väsentlig del i hur vi kan hjälpa dem optimalt när de har kommit till oss. Vi ska anpassa oss och verksamheten till dem istället för tvärtom så långt som det är möjligt.

Syfte

Vi vill genom vår studie undersöka vilka förutsättningar för inkludering i förskolans vardag nyanlända barn möter i en stadsdel i Göteborg och hur stadsdelen förberett sig på dessa barns ankomst. Ett delsyfte är att undersöka på vilket sätt de nyanländas situation, tidigare upplevelser och eventuella förväntningar på förskolan tas i beaktande för ett gott och förtroendefullt samarbete pedagoger, barn och föräldrar emellan.

Frågeställningar

- Vad har stadsdelen för plan och beredskap för att möta nyanlända barn i förskolan?
- Hur ser mötet med förskolan ut, anser pedagogerna att de får relevant stöd eller är det något som behöver förändras?
- Finns det någon handlingsplan eller riktlinjer för hur pedagogerna bör/ska arbeta med nyanlända barn i förskolan?

Begreppsdefinitioner

Vi har valt att använda oss av definitioner från olika källor då flera av begreppen har olika betydelser beroende på i vilket sammanhang de används.

Nyanländ

Skolverkets definition på nyanlända elever och barn i förskoleåldern är ”de som inte har svenska som modersmål, inte behärskar det svenska språket och som anländer nära skolstart eller under sin skoltid” (Skolverket 2008, s. 6).

I Barnets Bästa- projektet står det om nyanlända att förutom att de, precis som i Skolverkets definition, inte behärskar det svenska språket och har anlänt under eller i nära anknytning till sin skolstart, befinner de sig i en migrationsprocess. Det står också att inom forskningen talas det inte om några tidsangivelser när det gäller att vara nyanländ utan det är individuellt hur länge personen i fråga definierar sig som nyanländ. Faktorer som påverkar hur personen ser sig själv kan vara, enligt projektet, hur fort man anpassar sig till det svenska samhället, lär sig behärska språket och på deras tidigare erfarenheter.

Projektet Barnets Bästa

Den mångkulturella stadsdelen i vår undersökning medverkade 2011-2012 i projektet ”Barnets Bästa”. Projektet var ett samarbete mellan stadsdelen, Göteborgs universitet och Center för skolutveckling och finansierades med hjälp av EU:s flyktingfond och av den aktuella stadsdelen. Syftet med projektet var att samla in goda erfarenheter, såväl från olika verksamheter som nyanlända barn och föräldrar för att sedan sammanställa dem i en vetenskaplig modell för ett bra och likvärdigt mottagande av flyktingbarn i förskolan (Göteborgs Stad, 2012).

Mångfald

Mångfald är ett närbesläktat begrepp med mångkultur och mångkulturalism, menar Lahdenperä (2011). Mångfald ger i grunden tankar om något positivt, men begreppet kan ändå inte ges någon entydig betydelse, enligt Lahdenperä, eftersom definitionen beror på vem som använder den och på vilka grunder. Vidare förklarar hon att begreppet används när det talas om kulturella skillnader och om mängden olika kulturer.

Mångkultur

Ordet har som beskrivande begrepp flera olika betydelser och är nära besläktat med begreppet mångfald. Definitionen bestäms av vem som använder begreppet och i vilket sammanhang. Ordet kan till exempel syfta till ett förhållande där flera olika kulturella och etniska grupper samspelar med varandra (Lunneblad, 2009).

Interkulturell och interkulturellt förhållningssätt

Begreppet *interkulturell* syftar på möten och handlingar mellan olika människor och kulturer (NE, 2013). Skolverket (2005) förklarar interkulturellt förhållningssätt med att se olika kulturer som en tillgång och menar att personalen ska kontinuerligt reflektera över sina värderingar och tankar om både språkliga och kulturella olikheter.

Integration

En samhällsvetenskaplig definition av begreppet står för att förena olika delar till en helhet (NE, 2013). Regeringskansliet (2012) skriver att integration innefattar nyanländas etablering bland annat i samhället och på arbetsmarknaden.

Bakgrund

Här nedan följer en redogörelse för vårt undersökningsområde. Vi fördjupar oss framför allt i förskolans uppdrag och tar stöd av forskning för att ytterligare resonera kring centrala begrepp. Vi ger en kort sammanfattning av de viktigaste artiklarna i Barnkonventionen eftersom flera av styrdokumentet rörande förskola och skola har sin grund i Barnkonventionen. Invandrare, etnicitet och kultur är begrepp med flera olika betydelser beroende på sammanhanget de används i. Vidare har vi ringat in vårt undersökningsområde ytterligare med begreppen demokrati och hemkultur, förutom de begrepp som vi definierat inledningsvis.

Barnkonventionen

För att trygga barnens tillvaro och skydda deras rättigheter har det gjorts mycket under de senaste årtiondena, både internationellt och nationellt. De flesta länder har undertecknat olika förordningar, deklARATIONER och konventioner för att barnens tillvaro ska bli bättre. Barnkonventionen är ett sådant medel. Den blev färdig 1989 och ”nästan alla länder har skrivit på” (Utrikesdepartementet, 2011 s. 4). Barnkonventionen ligger till grund för många av våra nationella och lokala styrdokument när det kommer till barnens bästa. Som barn definieras alla människor under 18 år om inte rådande lag säger annorlunda. Hela barnkonventionen är förstås viktig, men det finns fyra artiklar som Regeringskansliet särskilt betonar. Detta är artiklarna 2, 3, 6 och 12.

Det som bland annat tas upp i artikel 2 är att alla barn är lika mycket värda, det vill säga ingen får diskrimineras på några grunder, varken fattigdom, kön, religion, funktionshinder eller färg. Vidare står det i artikel 3 att politiker och olika myndigheter alltid ska tänka på vad som är bäst för barnet. Alla världens barn har också rätt till ett liv i trygghet utan krig. De har enligt artikel 6 rätt till grundläggande förnödenheter som mat, sjukvård och mediciner när de är sjuka. Alla länder ska göra vad de kan för att barnen ska få en bra barndom där de kan utvecklas och må bra. Att utvecklas och må bra kan innebära bland annat att barnen har ett hem, får skolgång, möjlighet till att leka och känna sig trygga. Barnkonventionen säger även i artikel 12 att alla barn har rätt att säga sin mening och att vuxna, såväl myndighetspersoner som föräldrar med flera, måste lyssna på dem.

Barnkonventionen handlar om att sätta barnen barnets bästa i främsta rummet. Eftersom det är vuxna som har de ledande positionerna och därmed makten att bestämma i samhället, behöver de ha förmågan att inta ett *barns perspektiv*. Johansson (2003) förklarar begreppet med att se världen och det som sker med barnets ögon, att stiga in i deras värld för att därigenom försöka få en bättre förståelse för hur världen ter sig för dem. Johansson (2003) menar samtidigt att även om viljan att förstå någon annan finns och du försöker ha ett öppet sinne så är det ändå inte möjligt att fullt ut ta någon annans perspektiv. Hon menar att eftersom vi inte kan

separera oss totalt från våra tidigare erfarenheter kommer de att påverka oss i våra tolkningar av det vi vill se.

Barnperspektiv förklarar Johansson (2003) med att vuxna ser barnets bästa utifrån ett vuxenperspektiv. Med det menas att vuxna inte stiger in i barnets värld för att försöka tolka världen som den ter sig för barnet. Vuxenperspektivet har tolkningsföreträde över barnets perspektiv.

Kultur

Begreppet kultur används i många olika sammanhang med varierade betydelser. Från början kommer ordet från latin och betyder *odling* eller *bildning*, vilket anspelar på att kultur är föränderlig. I vår studie har vi tänkt på kultur som levnadsmönster eller som sociala regler som delas av en grupp människor Norlund (2005). Vi har även använt oss av begreppet *hemkultur* i vår studie. Lunneblad (2006) menar att vi kan välja att se på kulturen som "den levda kulturen" (Lunneblad, 2009 s.125). Han avser då den kultur som finns hemma, oavsett nationalitet eller etnicitet. Ses kulturen enligt Lunneblads definition blir ingen mer avvikande än någon annan.

Invandrare

I slutet av 1960- talet ersatte myndigheterna i Sverige begreppet "utlänning" som tidigare använts mot begreppet "invandrare" (DS 2000:43). Snart nog konstaterades det att begreppet inte var entydigt. I allmänhet menade man med ordet "invandrare" personer som bodde i Sverige men var av utländsk härkomst. Begreppet inkluderade även de som var födda i Sverige, men av utländska föräldrar, enligt DS 2000:43, som refererar till "Invandrarutredningen" gjord 1971. På senare år har betydelsen av begreppet reviderats på nytt. Enligt Integrationsverket (DS 2000:43) bör endast begreppet invandrare användas när det gäller personer som själva faktiskt har invandrat, det vill säga flyttat till Sverige från ett annat land och folkbokfört sig här. Personer som är födda i Sverige bör enligt denna definition inte kallas för invandrare. Objektiva kriterier som födelseland, medborgarskap, vistelsetid i Sverige och modersmål är faktorer som kan bidra till om personen i fråga ska bli kallad för invandrare. Även utseende och hur väl personen talar svenska kan, i andras ögon, avgöra huruvida personen definieras som invandrare eller svensk.

En person av utländsk härkomst kan definiera sig själv som svensk medan andra svenska definierar personen som invandrare eller utländsk (DS 2000:43). Hur man väljer att definiera sig beror också på situationen, var och tillsammans med vilka man befinner sig.

Lunneblad (2009) menar att begreppet "invandrare" har fått en negativ innebörd i samhället. Han menar vidare att begreppet används i fel avseende och att det har fått en annan betydelse än den ursprungliga där flytten från ett annat land var det centrala.

Förskolans uppdrag

I avsnittet nedan följer en redogörelse för förskolans uppdrag och ansvar för mottagandet och integrationen av nyanlända i förskolan. Riktlinjerna och målen för förskolan är hämtade från olika nationella rekommendationer samt styrdokument.

Förskolans läroplan

Förskolans läroplan anger de nationella mål och riktlinjer som gäller för alla förskolor i Sverige. I kapitlet "Förskolans värdegrund och uppdrag" (s.4) beskrivs vilket förhållningssätt som ska präglade förskolans verksamhet. Människors lika värde, allas rättigheter och jämställdhet ska vara synliga och förankrade i vardagen. En av de inledande meningarna lyder: "En viktig uppgift för förskolan är att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på" (Skolverket, 2010a s. 4). Detta är i enlighet med vad Barnkonventionen skriver i sin 2:a artikel. Läroplanen går även ett steg längre och uttrycker att barnen ska ges möjlighet till att utveckla sin empatiska förmåga, inlevelse och medkänsla för andra människors situation, liksom en "öppenhet och respekt för skillnader i människors uppfattningar och levnadssätt" (Skolverket, 2010a s. 4). Verksamheten ska alltså inte enbart ha ett förhållningssätt som genomsyras av dessa tankar utan sträva efter att barnen tillägnar sig dessa etiska värden.

Samarbetet mellan föräldrar och förskola poängteras också i läroplanen. För att förskolan ska kunna ha ett gott samarbete med föräldrarna krävs det att personalen får föräldrarnas förtroende. Ett av förskolans uppdrag definieras på följande sätt i läroplanen: "Förskolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran, utveckling och växande. Förskolans uppgift innebär att i samarbete med föräldrarna verka för att varje barn får möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar" (Skolverket 2010a s. 5). Förtroendet och förståelsen kan skapas genom att personalen är engagerade i barnens utveckling och lärande, utgår ifrån individen och medverkar för föräldrarnas delaktighet i barnets förskolevistelse.

Värdegrunden

Allmänna råd (Skolverket 2009) baseras på Barnkonventionens artiklar om barnens rättigheter och att barnets bästa alltid ska sättas främst. Allmänna råd riktar sig till såväl förskoleverksamheten som skolverksamheten och skolbarnomsorgen. I grunden utgår den ifrån både förskolans och skolans uppdrag, som i läroplanen definieras som att verka för de demokratiska värderingar som ska råda samt motverka diskriminering, kränkande behandling värna om de mänskliga rättigheterna och arbeta för barnens trygghet. Att diskrimineras på grund av religion eller annan trosuppfattning, etnisk tillhörighet, funktionshinder eller sexuell läggning ska förebyggas genom kunskap hos personalen och kontinuerliga kartläggningar

samt utvärderingar av verksamheten. Verksamheten ska utvärderas fortlöpande för att se så att målen uppfylls och kvaliteten säkras.

Demokrati

Uppfattningen om vad som är demokratiskt är något som hela tiden förändras. Ordet kommer ursprungligen från grekiskan och betyder folkmakt eller folkstyre. Dåtidens definition av orden folkmakt och folkstyre har dock inte samma innebörd som vår västerländska har idag (NE, 2013).

En beskrivning av demokratiarbetet i skolan som skolverket ger är följande:

Demokratisk kompetens innebär att kunna reflektera kring, känslomässigt bearbeta, förhålla sig till och agera utifrån de grundläggande demokratiska värdena (värdegrunden). Demokratisk kompetens innefattar också att kunna delta i och påverka demokratiska beslutsprocesser. Förmågan att kommunicera med andra i svåra och komplexa frågor, även när uppfattningar och åsikter går isär, sätts härmed i centrum (Skolverket, 2001).

Skolverket menar att för att kunna leva och verka fullt ut i ett demokratiskt samhälle krävs det att medborgarna har förmågan till en god verbal kommunikation. Lärmiljön ska erbjuda möjligheten att utveckla dessa färdigheter, enligt Skolverket (2001).

I SOU 2010:16 menar man att ”En demokrati utmärks av att var och en erbjuds effektiva och jämlika möjligheter att å ena sidan delta i gemensamma beslut om samhällets utveckling och å andra sidan utforma sitt liv självständigt och leva i frihet”. Eftersom människor har olika förutsättningar för att delta i demokratiska processer, försöker flera myndigheter och politikerområden verka utjämnande på detta genom olika stödåtgärder. Risken är annars att det uppstår en politisk ojämnhet mellan medborgare och det kan medföra att det uppstår exkludering. Områden som berörs är bland andra skatte,- utbildnings,- arbetsmarknads,- och socialpolitiken (SOU 2010:16). Enligt utredningen är kunskap om samhällets uppbyggnad och de värderingar som råder i samhället ovärderligt viktiga hos medborgarna för att de ska kunna integreras och inkluderas på ett fullfärdigt sätt i samhället.

Skolverket ger en beskrivning gällande inkludering och exkludering i skolmiljön, men beskrivningen lämpar sig att användas även i ett vidare perspektiv. Skolverket (2013) skriver att en *inkluderande* skola kännetecknas av demokratisk gemenskap där olikhet ses som tillgång och alla elever innefattas i skolsystemet. Elevernas delaktighet samt gemenskap på alla nivåer är andra kännetecken för en inkluderande skola. En *exkluderande* skola fungerar tvärtom (Skolverket, 2013). Situationer där eleverna inte innefattas av gemenskap på alla nivåer kan till exempel vara när specialpedagogen tar med sig ett barn ur den ordinarie gruppen för att arbeta med barnet ensamt, skriver Persson (2010). Exkludering kan således uppstå vid flera olika situationer, även där intentionerna är goda, men skillnader i pedagogers

förhållningssätt och bemötande gör att det skapas en ”vi och dom” känsla, vilket kan leda till en känsla av utanförskap och exkludering.

Förskolans roll i integrationen

Enligt integrationsverket (2006) har förskolan ett särskilt ansvar i introduktionen av de barn som inte nått skolåldern. Förskolans uppdrag har förändrats i och med samhällets förändring. I början på 1970- talet var arbetsinvandringen till Sverige stor, men det kan inte jämföras med dagens flykting- och anhöriginvandring, varken vad det gäller förutsättningarna eller erfarenheterna för dessa grupper. Dagens invandrare har inte sällan tvingats fly ifrån sitt hem och sitt land under dramatiska förhållanden, och familjerna har ofta splittrats (Lunneblad, 2013). Vid ankomsten till Sverige kan omställningen bli svår för många familjer. Dels är familjerna ofta hänvisade till områden där en hög andel av de boende befinner sig i samma utsatta situation och dels har samhället och arbetsmarknaden förändrats sedan 1970-talet till att bli en mer kunskaps- och tjänstebaserat samhälle och arbetsmarknad (Lunneblad, 2013).

Flera olika myndigheter poängterar vikten av förskolans ansvar i introduktionen av nyanlända barn. I läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010a) betonas att verksamheten ska verka för att barnen ska utveckla en förståelse för de demokratiska värden som det svenska samhället vilar på. Vidare sägs det att barnen ska utveckla en förståelse för värdet av ett mångkulturellt samhälle. Skolverket menar också att:

Förskolan är en social och kulturell mötesplats som kan stärka denna förmåga och förbereda barnen för ett liv i ett alltmer internationaliserat samhälle. Medvetenheten om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur ska bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Förskolan kan bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet (Skolverket, 2010a s. 6).

Skolverket betonar förskolans och skolans funktion som en mångkulturell mötesplats då den anses vara en attitydpåverkande plats. För att förskolan och skolan ska uppfylla sitt syfte i att vara en positiv mångkulturell mötesplats för barnen, bör personalen besitta interkulturell kompetens (Skolverket 2010b). Skolverket ger begreppet *interkulturell kompetens* följande definition: ”En pedagogisk förhållning, som i idealfallet utmärks av gränsöverskridande samspel med ömsesidig förståelse och fokus på hur kulturer samspekar och berikar varandra” (Skolverket 2010b, s. 19). Riksdagen fattade ett beslut i mitten på 1980- talet om att all undervisning ska präglas av ett interkulturellt förhållningssätt och inkludera alla elever. De menar vidare att det är skolans ansvar att ge eleverna de verktyg de behöver för att leva och verka i ett mångkulturellt samhälle eftersom mångkulturalitet är en angelägenhet som angår alla i ett demokratiskt samhälle. Det finns ytterst lite forskat om hur väl pedagogerna har tagit till sig och använder det interkulturella förhållningssättet i arbetet med barnen, enligt

Skolverket (2010b). Istället har forskningsfokus legat på barnens språkinläring i flerspråkiga miljöer.

Lunneblad (2009) bekräftar bristen på forskning mellan förskolan och det mångkulturella samhället. Han bekräftar att det har forskats en del om tvåspråkighet, men inte så mycket om förskolans roll i det mångkulturella samhället. Han hänvisar dock till två studier gjorda med tio års mellanrum i samma mångkulturella område i en mångkulturell förskola. Resultatet av den första studien visade att pedagogerna undvek att lyfta barnens individuella skillnader. Fokus kom att ligga på frågor kring kläder, hygien, arbetsro och trivsel i stället för direkta frågor kring mångfald. Tio år senare gjordes en ny studie i samma område för att utröna om pedagogernas förhållningssätt och sätt att hantera mångfalden i barngrupperna hade förändrats. I studien framkom det att pedagogerna hade fokus på det svenska sättet att vara. Det vill säga att trots att det fanns en mångfald av språk, nationaliteter och kulturer lyftes inte det fram, utan fokus låg på det svenska språket och de svenska traditionerna etc. Även andra forskare som Runfors (Lunneblad, 2009) tolkar det som att pedagogerna söker efter en gemensam nämnare hos barnen. Det blir det svenska eftersom variationen i mångfald i barngruppen känns så stor att den blir svår att hantera. Samtidigt som olikheterna inte lyfts fram och synliggörs i barngrupperna ger pedagogerna uttryck för att det är något som de eftersträvar.

Studier från både Danmark och Norge visar på liknande resultat som de Lunneblad (2013) skriver om. Pedagogerna utgår ifrån ett bristperspektiv då de bemöter nyanlända barn. Barnens flerspråkighet ses till exempel ofta som en brist istället för som en tillgång. Förskolläraernas arbetssätt ger uttryck för ett motstånd till att förändra arbetssättet till att inkludera de nyanlända barnen. Istället utgår pedagogerna ifrån synsättet att barnen behöver kompenseras för bristande kunskap och erfarenhet av det svenska sättet att vara (Lunneblad 2013).

I början på 2000-talet började en del forskare kritisera ”majoritetsnormen, det vill säga skolans vita svenska och västerländska manliga medelklassperspektiv” (Skolverket 2010b, s. 21). Skolverket (2010b) skriver att orden *mångfald* och *mångkulturell* har fått en utvidgad betydelse och innefattar nu även majoritetsgruppen. Vidare ifrågasätts förskolans och skolans roll som en positiv kulturell mötesplats. Det på grund av att pedagogernas förhållningssätt kan verka stigmatiserande på en del barn samt reproducera det normativt svenska i samhället, vilket skapar ”vi” och ”dom”, enligt Skolverket (2010b). Skolverket (2010b) menar att det kan leda till en monokulturell fostran där det svenska ses som normen.

Kvalitet i förskolan

Skolverket (2005) skriver om kvalitetssäkring i förskolan och menar då det sätt som verksamheten strävar efter en högre måluppfyllelse och förbättring. Dokumentation och

utvärdering är ett verktyg i att kvalitetssäkra verksamheten och är avsett att utgöra ett stöd i arbetet med att både granska och förbättra kvaliteten i förskolan.

Skolverkets skrift anger såväl kommunens som förskolechefers och pedagogers ansvar i att kvalitetssäkra verksamheten. Som huvudman för förskolan har kommunen ett ansvar i att fördela resurserna på ett sådant sätt att förskolorna i respektive område har möjlighet att bedriva en likvärdig verksamhet av hög kvalitet.

Vid resursfördelningen är det viktigt att ta hänsyn till faktorer som områdets sociala karaktär, barnens ålder, personalens kompetens, lokalernas och utemiljöns förutsättningar, antalet barn med annat modersmål än svenska, antalet barn med behov av särskilt stöd och barngruppens storlek (Skolverket 2005 s. 14).

Det är förskolechefens ansvar att genom uppföljningar och utvärderingar delge kommunen fortlöpande om förskolornas verksamhet och måluppfyllelse. Kommunen bör också kunna redovisa på vilket sätt barngruppens storlek och sammansättning samt personaltätheten har tagits i beaktande när resurserna har fördelats för att få en likvärdig förskola för alla. Skolverket skriver också i samma rapport att det har visat sig att det har varit först och främst ekonomin som styr barngruppernas sammansättning och inte faktorer som personalens utbildning, upptagningsområdets sociala struktur eller barnens individuella behov.

I Skolverkets (2005) rapport framgår det att under 1990 talet och fram till 2001 ökade förskolornas barngrupper i storlek, från 13,8 barn till 17,5 barn, samtidigt som personaltätheten sjönk. Ökningen berodde till en del på borttagandet av statsbidraget. I en kunskapsöversikt som Skolverket tagit fram och hänvisar till framkommer det att barn lär sig och utvecklas bäst i en mindre grupp på ca 15 barn. Barn som behöver extra stöd samt yngre barn har behov av att vistas i en grupp med än färre barn för att utvecklas optimalt. Barn med ett annat modersmål än svenska, kan man generellt säga, gynnas av att vistas i grupper med färre barn och fler pedagoger. Det ska dock tas i beaktande att det inte finns någon gruppstorlek som är optimal i alla sammanhang, utan gruppen utgörs av individer med varierande behov.

Förutom barngruppens beskaffenhet bidrar också personalens kompetens starkt till vilken kvalitet verksamheten håller, enligt Skolverket (2005). Även läroplanen betonar vikten av att ha välutbildad personal för att verksamheten ska kunna hålla en hög kvalitet. Det är därför kommunens ansvar att se till att personalen får adekvat fortbildning samt att det strävas efter att det anställs personal med en pedagogisk högskoleutbildning.

Mål för nyanländas introduktion

Integrationsverket (2006) definierar nationella mål och delmål för nyanländas introduktion. Det övergripande målet under de nyanländas första tid i Sverige är att det ska erbjudas insatser som främjar deras möjligheter till att studera, delta i det svenska samhället samt att på

sikt få en egen försörjning. För barnens del, allt i enlighet med barnkonventionens 2:a artikel, är huvudmålet att deras individuella uppväxtvillkor ska uppmärksammas för att rätt anpassat stöd ska kunna erbjudas för ett gott liv i Sverige. Stödinsatserna ska utformas tillsammans med barnet, föräldrarna samt andra aktörer som t ex förskola och skola. Det är staten som har det övergripande ekonomiska ansvaret medan kommunerna ansvarar för utformningen.

Vi kan idag säga att vi har hela världen i Sverige. Det finns idag ca en miljon människor som har invandrat hit, en rejäl ökning jämfört med de ca 200 000 personer som hade invandrat till Sverige fram till år 1950. Enligt statens offentliga utredningar (SOU 2010:16) har en betydande del av de som invandrat till Sverige de senaste åren fått uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov. Sverige har också varit det land i Europa som tagit emot flest flyktingar procentuellt i förhållande till folkmängd. Detta har, enligt utredningen, medfört att Sverige står inför en stor integrationsutmaning eftersom de som invandrat på grund av skyddsbehov har avsevärt mycket svårare att anpassa sig och etablera sig på till exempel arbetsmarknaden än andra invandrare (SOU 2010:16).

Några av de frågor som ställdes i forskningsundersökningen i en studie gjord av Skolverket var hur barn från olika sociala grupper mötte skolans värld. Vilka var de normer och värderingar som genomsyrade verksamheten? Resultatet visade en segregering och sorterande skola där normen var det svenska. Istället för att fungera utjämnande visade förskolornas och skolornas verksamheter stora skillnader i det vardagliga innehållet och det professionella uppdraget (Skolverket, 2010 b). Bristerna, berodde enligt rapporten, på såväl bristande ekonomi som bristande medvetenhet och kunskap hos personalen.

Teorianknytning

I vår teorianknytning har vi utgått ifrån Sommers sätt att se på det moderna västerländska barnets utveckling och barndom. Sommer har ett sociokulturellt barndompsykologiskt perspektiv i sina tolkningar och vi kommer att ge en beskrivning av de centrala delarna i hans sätt att se och tolka det moderna barnet och dess barndom. Anledningen till att vi valde det sociokulturella perspektivet och Sommers teori om det moderna västerländska barnet i synnerhet var att vi håller med om att barns lärande sker i samspel med andra i ett sammanhang, men där även kulturen är en väsentlig del av barnets uppväxtvillkor.

Sommer (2005) argumenterar mot tidiga 1900- talets teorier, som praktiserades fram till 1960-talet och som lade grunden för utvecklingsteorierna. Den gemensamma nämnaren för dessa teorier var att de utgick ifrån några få principer som ansågs vara generella för alla barn. Att barn studerades som objekt och utifrån att alla barns utveckling följde samma mönster oavsett i vilket sammanhang barnet vistades stod bland andra den schweiziske forskaren Jean Piaget för (Brodin & Hylander, 2008). Piaget menar att barns utveckling går från ena stadiet till ett annat. Han ansåg vidare att barnet inte skulle ges för svåra utmaningar, särskilt kognitiva och språkliga, då de ändå inte skulle klara av dessa eftersom de inte var mogna för det biologiskt. Tankesättet mötte kritik från många håll och en som starkt motsatte sig Piagets teorier var Vygotskij, som anses vara grundaren till det sociokulturella perspektivet. Han menade på att barnet begränsades och hämmades av ett sådant tänk. Enligt Vygotskij skulle barnet istället utmanas maximalt i sin förmåga och till och med till nästa nivå i sin utveckling, den proximala utvecklingszonen (Brodin & Hylander, 2008).

Hemmet ansågs under samma tid vara den plats där barnets *primära* socialisation ägde rum (Sommer, 2005). Med det menas att barnet som person och barnets personlighet blir präglat av familjen. Synsättet kan försvaras genom att sättas i sitt sammanhang; barnets vistades ofta hemma de första sex åren mestadels tillsammans med sin mamma då fadern yrkesarbetade och mamman var den som hade huvudansvaret för hemmet. Den *sekundära* socialisationen innebär att barnet präglas av det som finns utanför familjen. Genom att möta andra, för barnet viktiga personer, tillägnar sig barnet nya och andra värderingar och roller (Sommer, 2005).

Eftersom barns uppväxtvillkor har förändrats sedan 1950- 1960- talet talar man idag i begrepp om *dubbel socialisation*. Begreppet syftar till att barn kan sägas växa upp i flera olika världar parallellt, till exempel påverkas barnet idag av både familjen och förskolan. Inom den nyare barndoms sociologiska forskningen talas det om att barn har agens. Barn har alltså makt och möjlighet att påverka sin situation. De ses som meningsfulla aktörer som besitter kompetenser och en egen vilja, enligt Sommer (2005).

Två centrala begrepp i Sommers (2005) teorier är det resilienta barnet och barndompsykologi. Sommer anser att barn inte påverkas negativt på längre sikt av enstaka negativa händelser och trauman. Han menar på att barn är resilienta och tåliga och det krävs långvarig negativ stress för att barnets utveckling ska påverkas negativt. Med det sagt menar han inte att de trauman

barnet utsätts för inte är utan betydelse medan de sker. Sommer liknar nutidens barn vid elastiska plastdockor och menar med det att barn kan stöta på motstånd och få bucklor, men att dessa går tillbaka och dockan återfår sin ursprungliga form när motståndet släpper. Med det vill han illustrera den betydelsefylla kopplingen mellan barnet och dess omvärld. Han menar också att barnets resiliens är individuellt och varierar beroende på dels barnets individuella egenskaper och dels på barnets ålder och situation. Eftersom miljöns påverkan på barn är individuell, menar Sommer (2005,) att det är viktigt att pedagogerna känner barnet och barnets historia väl för att kunna bemöta barnet som den unika individ hon/ han är.

Ett annat centralt begrepp i Sommer (2005) är barndompsykologi. Ordet ska inte förväxlas med barnpsykologi, som förenklat förklarar barns utveckling genom olika faser som alla barn går igenom om än inte i samma ordningsföljd och tempo (Sommer, 2005). I barnpsykologin ses inte heller sociala och kulturella aspekter väsentliga för utvecklingen eftersom barnet ses som bräckligt och inkompetent. Inom barnpsykologin anses barnets utveckling vara mer eller mindre universell. Det senmoderna, det vill säga nutidens västerländska barns utveckling och handlande, ska enligt Sommer, studeras med tanke på den kulturen som barnet växer upp i. Den rådande kulturen som barnet befinner sig i har vuxit fram under lång tid och är kontextuell. Traditioner, religion, seder och geografiska förutsättningar är faktorer som har inverkan på hur samhället ser ut och fungerar runt barnet.

Sommer (2005) menar att det har skett ett paradigmskifte de senaste årtiondena i synen på barns utveckling. Sommer förklarar ett paradigmskifte med att grunduppfattningarna om en specifik sak eller ämne på ett avgörande sätt har förändrats. Även Brodin och Hylander (2008) bekräftar att synsättet har ändrats och att det nu talas om barns lärande också på förskolors småbarnsavdelningar. Nu anses barns lärande vara beroende av den miljö som finns runt barnet, vad vuxna runt barnet erbjuder för stimulans och möjlighet till utforskande och utveckling. Sommer grundar sina teorier i det sociokulturella synsättet och menar på att barn har kompetenser vad det gäller känslor, tankar, egen vilja, samvaro och intentioner redan från födseln. Det nutida samhällets snabba förändringar gör fler tolkningar av situationer möjliga, fler sätt att handla på öppnar upp sig, det finns inte enbart ett rätt eller fel. Nu tolkas barnens utveckling ur ett vidare perspektiv där avvikande utveckling eller beteende inte per automatik klassas som onormalt eller just avvikande. Istället söks svaren på barnens reaktioner och utveckling i den miljö som barnet vistas i.

Just barnets uppväxtmiljö och den kultur som råder runt barnet är en central del i det sociokulturella sättet att se på barns utveckling och lärande, oavsett vilken tolkning det sociokulturella perspektivet ges. Att barnets föds in i en kultur som existerade innan barnet och kommer att bestå även efter barnet, påverkar de förutsättningar barnet får. Roger Säljö, professor i pedagogik, förespråkar också det sociokulturella synsättet med rötter i Lev Vygotskijs teorier. Enligt Säljö (2010) sätt att se är språket en viktig artefakt för barnet i förståelsen av sin omvärld och sin kunskap. Med det menar han att vår uppfattning av världen och vårt handlande är beroende av den miljö och den kultur som vi befinner oss i. Agerandet kan med andra ord inte lyftas ur sitt sammanhang utan den ska ses i sin kontext för att inte bli missvisande (Säljö, 2010).

Enbart social miljöpåverkan, samspelet med personer i barnets omvärld eller barnets personliga egenskaper kan inte helt förklara hur ett barn kommer att utvecklas. ”Det komplicerade och successivt förändrade samspelet över tid mellan barn och omvärld kan emellertid göra det” (Sommer, 2005 s. 58). Detta beskrivs, av Sommer, som en *transaktion* eller en fortgående process där parterna påverkas av tidigare erfarenheter. Transaktionen kan liknas vid en kedja där ny kunskap och nya erfarenheter länkas samman till nya länkar i kedjan. Det är därför inte möjligt att hamna tillbaka på ruta ett någon gång. Berk (Sommer, 2005) liknar utvecklingsmönstret vid förgreningar som förökar sig och blir fler ju fler personer barnet kommer i kontakt med. Det sociala nätverket som omger barnet påverkar oundvikligt barnets utveckling. Hundeide (2006) tar också fasta på dessa tankar och menar på att barnet har flera olika alternativa utvecklingsvägar och möjligheter till att byta riktning, beroende på vilka utmaningar och människor barnet möter och vilken stimulans barnet får av dem.

Metod

Här nedan kommer vi att förklara vilken metod som använts i undersökningen och varför vi valde denna metod. Därefter följer tillvägagångssätt, urval och en redogörelse för de fyra forskningsetiska principerna samt hur de tillämpades i vår undersökning. Därefter diskuterar vi undersökningens generaliserbarhet, reliabilitet och validitet. Avslutningsvis kommer vår analys. För att försäkra oss om informanternas identiteter inte ska röjas eller det ska kunna härledas var de arbetar har vi använt oss av fiktiva namn i vår studie.

Intervju som datainsamlings metod

Genom att använda sig av kvalitativa metoder i sin undersökning kan man få svar på hur människor uppfattar eller upplever ett fenomen, skriver (Kvale & Brinkmann, (2009). Forskaren är intresserad av att få reda på hur verkligheten ter sig för personen i fråga samt hur denne tolkar den. Vid användandet av kvalitativa metoder blir beskrivningarna subjektiva, eftersom verkligheten förstås och tolkas olika från person till person. Reliabiliteten och validiteten kan ifrågasättas i en kvalitativ studie eftersom informanternas svar baseras på deras upplevelser och iakttagelser, med andra ord det finns ingen absolut sanning (Kvale & Brinkmann, 2009).

Intervjufrågorna skiljer sig åt mellan informanterna beroende på deras befattning. Vi har valt att använda oss av ostrukturerade intervjuer som datainsamlingsmetod. Metoden valdes utifrån att vi har en del förutbestämda frågor som vi ville ha svar på, men samtidigt ville vi ha möjligheten att ställa fördjupande följdfrågor till de svar informanterna gav oss.

Vi valde att spela in intervjuerna i sin helhet för att sedan transkribera dem samt att föra kompletterande anteckningar med papper och penna under intervjuens gång. Björndal (2005) menar att intervjuer där papper och penna används istället för ljudupptagning kan uppfattas som mindre skrämmande av informanten. Fördelen med ljudupptagning är att den ger en mer exakt data, enligt Björndal (2005), vilket var en av anledningarna till att vi valde att använda iPad och iPhone vid våra intervjuer. En annan anledning till valet av inspelningsutrustning var att den är lätt att transportera och användarvänlig då vi lätt kan lyssna på inspelningen flera gånger. ”Varje gång man tittar eller lyssnar på inspelningen kan man få syn på något nytt och intressant” menar Björndal (2005 s. 72). Det är också en fördel att använda sig av ljudupptagning eftersom risken att tappa bort viktig information minskar (Johansson & Svedner, 2010).

Vi var båda med under samtliga intervjuer. Den av oss som inte hade huvudansvaret för intervjun förde kompletterande anteckningar under tiden. Detta turades vi om att göra. För att lyckas i en intervjusituation har Widerberg (2002) och Björndal (2005) listat upp några egenskaper som är önskvärda hos en skicklig intervjuare. En skicklig intervjuare bör bland annat ha personliga egenskaper som att vara social, intresserad av andra, visa en god attityd,

vara vänlig och orädd och inte minst ha lätt för att lyssna. Widerberg (2002) menar att intervjuarens skicklighet kan liknas vid hantverk, då resultatet till stor del beror på intervjuarens kunnande, empati och känslighet. Eftersom en lyckad intervju ställer höga krav på intervjuaren är det viktigt att förbereda sig noggrant inför varje intervju. En del personer tycks ha en naturlig fallenhet för att intervjua, men en del färdigheter kan tränas upp, enligt Widerberg (2002). Både Widerberg (2002) och Kvale (1997) menar att man till exempel kan öva upp sin intervjuförmåga genom att göra provintervjuer på vänner och därefter gå igenom vad som fungerade bra respektive mindre bra under intervjun. Genom att transkribera sina egna intervjuer, menar Widerberg (2002) att intervjuarens agerande blir tydligt. Även Kvale (1997) menar att det går att träna upp sin färdighet genom att intervjua andra. Även teoretiska kunskaper som du kan läsa dig till är viktiga i konsten att bli en bra intervjuare, menar Kvale (1997).

Våra intervjufrågor skiljer sig åt eftersom de formulerades utifrån vilken befattning informanten har (se bilaga 3, 4 och 5). Gemensamt för intervjufrågorna var att det var ett antal förutbestämda frågor som utgjorde grunden för intervjun, men följdfrågorna formulerades efter informantens svar.

I en ostrukturerad intervju utgår intervjuaren ifrån ett i förväg bestämt ämnesområde och har ett antal huvudfrågor för att sedan ställa frågorna i den ordningen de passar i intervjun (Stukát 2005). Fördelen med metoden är att den är följsam för intervjun samt att den ger möjlighet till att ställa följdfrågor för att vidareutveckla och fördjupa intervjun (Stukát, 2005). Nackdelar med ostrukturerade intervjuer, är att förutom att de är tidskrävande så ställer de höga krav på intervjuarens förmåga att vara lyhörd och en god lyssnare (Stukát, 2005, Johansson & Svedner 2010). Brister i intervjuarens uppmärksamhet kan leda till att intervjun blir mer ett osystematiskt samtal där den viktiga informationen inte kommer fram (Johansson & Svedner, 2010). Metoden är också tidskrävande eftersom intervjun spelas in för att sedan transkriberas. Transkribering innebär att ljudinspelning överförs till text, vilket ger en bra grund för reflektion, enligt Björndal (2005). Han menar även att om man använder sig av både ljudupptagning och transkribering i sin tolkning och analys så kan det ge en mer komplett information. Efter transkriberingen skrev vi ut våra transkriberingar för att kunna läsa dem i pappersform. Vi läste igenom materialet upprepade gånger, både tillsammans och enskilt. Därefter markerade vi med färgpennor olika återkommande teman som utkristalliserade sig ur intervjuerna. Dessa teman delade vi upp i tre huvudrubriker; ”Stadsdelens plan och beredskap för att möta nyanlända barn i förskolan”, ”Mötet och integrationen av nyanlända i förskolan” och ”Riktlinjer för hur pedagoger ska arbeta med nyanlända”. För att tydliggöra vårt resultat skrev vi underrubriker som visar de olika områden som vi berör under huvudrubrikerna.

Urval

För att få en komplett bild av tillvägagångssättet i mottagandet av nyanlända barn i förskolan valde vi att intervjua personer i olika befattningar som indirekt eller direkt kommer i kontakt

med nyanlända i sitt yrke. Vi intervjuade en områdeschef (Michel), en chef för en introduktionsskola (Britt) i den valda stadsdelen som också tidigare arbetat som förskollärare på en förskola för nyanlända barn. I undersökningen deltog också fyra förskolepedagoger (Tina och Gunilla) och deras chef (Ulla) samt Ullas chefskollega (Christer) med två av sina pedagoger (Sara och Maria). Sammanlagt intervjuades åtta personer.

Eftersom vi valde en tidskrävande databearbetningsmetod, transkribering, till våra intervjuer kände vi oss nödgade att göra ett snävare urval i val av informanter. För att skapa en mer personlig kontakt med våra tilltänkta informanter samt försöka minimera bortfallet mailade vi ett informationsbrev (se bilaga 1 och 2) till samtliga deltagare som vi hoppades på skulle delta. Samtliga tillfrågade tackade ja till att medverka i studien. Hade områdeschefen tackat nej till att medverka hade det inneburit att vi hade gått miste om en del viktig information som endast han besitter. Eftersom det finns flera förskolechefer i området hade det varit möjligt att skicka en förfrågan till någon av dem istället. För att få möjlighet att göra en koppling mellan det som förskolechefen respektive pedagogerna berättar hade vi önskat att de berörda förskolechefernas pedagoger hade deltagit istället. Chefen för nuvarande introduktionsskolan tillfrågades efter rekommendation av Ulla, som också själv deltog i undersökningen, samt en verksam specialpedagog i den berörda stadsdelen.

Vi valde att genomföra studien i en stadsdel som vi visste hade tagit emot nyanlända barn. Vid val av förskolechefer utgick vi ifrån de förkunskaper vi hade innan studien påbörjades. En av förskolecheferna (Christer) hade tidigare arbetat som förskolechef i en annan stadsdel som inte räknades som ett mångkulturellt område, men arbetar sedan två år tillbaka i den valda stadsdelen. Den andra förskolechefen (Ulla) har under ett drygt decennium arbetat som förskolechef i det valda området. Områdeschefen (Michel) berättade att han har under det senaste decenniet arbetat både som rektor och som områdeschef. Dessförinnan hade han arbetat som pedagog i 25 år. Förskolepedagogerna hade arbetat mellan 5-29 år inom förskolan.

Procedur

Inför studien tänkte vi noga igenom vilka vi personer och i vilka positioner vi önskade att intervju. Vi skickade ett informantbrev till personer i fråga (se bilaga 1, 2 och 3) där vi förklarade varför vi hade tagit kontakt med dem samt syftet med studien. Personerna i fråga fick ett sista svarsdatum då vi ville att de skulle meddela oss om huruvida de hade möjlighet att medverka i studien. Samtliga tillfrågade tackade ja, varvid vi skickade intervjufrågorna till dem via mejl för att ge dem möjlighet att förbereda sig inför intervjun. Tiderna för intervjuerna bokades också via mail. Intervjuerna ägde rum på informanternas arbetsplatser under deras arbetstid. Stukat (2005) menar att informanterna känner sig bekvämare om intervjun genomförs på deras hemmaplan. Eftersom vi sparade data från intervjuerna genom ljudupptagning var valet av intervjuplatsen viktig för oss. Att informanterna skulle känna sig

bekväma och avslappnade var en av de avgörande anledningarna till att vi genomförde intervjuerna på deras arbetsplatser. En annan var tidsvinsten för våra informanternas del.

Forskningsetiska principer

Att visa respekt för deltagarna i ett examensarbete är ett krav enligt god forskningsetik (Johnsson & Svedner, 2010). Humanistisk- samhällsvetenskapliga forskningsrådet (2011) har utarbetat fyra huvudkrav för god forskningsetik som ska följas. *Informationskravet* som innebär att deltagarna har rätt att bli informerade i förväg om studiens syfte och till vad och hur informationen som de delger ska användas. Vi började med att skicka ett informationsbrev (se bilaga 1 och 2) till samtliga tilltänkta informanter. I brevet berättade vi vilka vi var, att vi studerade till lärare mot yngre åldrar på Göteborgs universitet samt syftet med vår undersökning. Deltagarna ska också veta, enligt de forskningsetiska principerna, att de har rätt att neka eller avbryta sin medverkan närsomhelst under studiens gång utan att det medför några negativa följder för dem enligt *samtyckekravet*. För att uppfylla detta informerades de tilltänkta informanterna om detta redan i informantbrevet. Innan intervjuernas början försäkrade vi oss om att det gick bra att vi spelade in intervjuerna samt att vi informerade dem om att de hade rätt att avbryta sin medverkan närhelst de så önskade utan att behöva förklara varför. För att *konfidentialitetskravet* skulle uppfyllas försäkrades informanterna också om att alla deltagare skulle aidentifieras och att inga svar skulle kunna härledas varken till en specifik förskola eller pedagog. Detsamma gällde för chefernas deltagande. Intervjuerna skulle enbart lyssnas och bearbetas av oss och efter studiens färdigställande förstöras. Under tiden studien pågick skulle materialet förvaras så att ingen obehörig kom åt informationen. All information som vi fick skulle enbart användas i vår studie och förstöras efter studiens färdigställande allt enligt *nyttjandekravet*. Vi erbjöd oss att delge resultatet av studien till alla berörda parter.

Generaliserbarhet, reliabilitet och validitet

Generaliserbarheten i en undersökning talar om för läsaren för vem undersökningen gäller. Olika faktorer inverkar på undersökningens generaliserbarhet. För att undersökningens reliabilitet ska bli tillförlitligt är det viktigt att redogöra för de förutsättningar och eventuella brister som framkom under granskningens gång. Validiteten avgörs av hur tillförlitligt resultatet av undersökningen är och hur väl det resultat som framkommit överensstämmer med det som undersökningen avsåg att ta fram.

Våra informanter har genom ostrukturerade intervjuer fått dela med sig av sin kunskap inom området i vår studie. Eftersom våra utvalda informanter endast utgör en del av alla som kommer i kontakt med nyanlända barn i sitt arbete påverkas studiens generaliserbarhet på så

sätt att resultatet kan ses som en fingervisning om hur mottagandet av nyanlända barn fungerar i den valda stadsdelen. Resultatet av studien bör inte generaliseras utan gäller i första hand för de utvalda förskolorna i den berörda stadsdelen. För att få ett mer tillförlitligt resultat hade vi kunnat intervjua representanter för fler, om inte samtliga förskolor i den för studien aktuella stadsdelen. Vi har kritiskt granskat data från vår undersökning och jämfört med olika artiklar och ledare från dagspress som skrivits under hösten i ämnet för att se om de visar på samma sak. Vi har även jämfört våra undersökningssvar med gällande råd och rekommendationer för att se hur väl de överensstämmer med dem.

Våra intervjuer känns äkta och tillförlitliga, men vi är medvetna om att våra analyser och tolkningar av intervjuerna kan bli påverkade av vår egen förförståelse. Våra intervjufrågor är väl genomtänkta på så sätt att vi anpassade dem, utifrån våra förkunskaper, till att passa våra informanter. Vid anpassningen tog vi hänsyn till informantens befattning och på vilket sätt denne kom i kontakt med nyanlända. Att informanterna har blivit intervjuade av olika personer och under olika yttre omständigheter kan, enligt Johansson & Svedner (2010) påverka reliabiliteten negativt. Intervjuernas kvalitet kan även påverkas av faktorer som den intervjuades dagsform och om det finns en tidspress. För att inte en tidspress ska uppstå är det viktigt, enligt Johansson och Svedner (2010) att senast vid intervjuens början berätta för informanten hur lång tid intervjun beräknas att ta samt försäkra sig om att denne kan avvara tiden, vilket vi gjorde.

Urvalet begränsar validiteten i vår undersökning på så sätt att vår undersökningsgrupp består av åtta personer. Data från deras svar kan inte göras gällande för alla förskolepedagoger för området, men den kan peka ut en riktning. Validiteten i kvalitativa undersökningar kan också ifrågasättas på grund av att det är personernas tolkningar av en situation som ska lyftas fram. Så är det även i vår undersökning. För en ökad tillförlitlighet valde vi att intervjua personer i olika befattningar. Områdeschef, enhetschef och pedagog bildar ett pyramid- perspektiv där vi fick ta del av de olika befattningarnas kunskaper och möjligheter till att skapa bra förutsättningar för nyanlända barn. Att intervjua någon politiker i stadsdelen hade kunnat ge ytterligare ett perspektiv på vårt undersökningsområde.

Analys

I analysen av våra intervjusvar utgår vi ifrån frågeställningarna och analyserar dessa med utgångspunkt i våra teorier och begrepp. Efter en avslutad intervju lyssnade vi igenom intervjun tillsammans och förde anteckningar om det centrala i intervjun. Ljudupptagningen transkriberades och skrevs ut i sin helhet för att bli mer lättöverskådligt. Därefter reflekterade och diskuterade vi innehållet tillsammans för att därefter börja leta efter olika återkommande teman. Dessa teman sammanställdes sedan till det som kom att bli vårt resultat. Vi använde oss av flera rubriker för att materialet skulle bli mer överskådligt. I resultatdiskussionen resonerar vi utifrån vår teoretiska utgångspunkt och bearbetar de data vi fick fram genom våra intervjuer. Vi hämtade stöd i tidigare forskning samt i nationella styrdokument för att belysa

förskolans roll och eventuella ansvar i vår undersökningsfråga. Den teoretiska bakgrunden bidrog utvecklande till våra diskussioner, vilket ledde till en fördjupad insikt och kunskap hos oss i ämnet.

Resultat

I resultatavsnittet redovisar vi de resultat vi har fått fram i vår undersökning uppdelade i olika teman.

Stadsdelens plan och beredskap för att möta nyanlända barn i förskolan

Handlingsplanen

I undersökningen framkom det att det fanns en handlingsplan från 2012, innehållande riktlinjer för mottagandet av nyanlända barn och familjer i stadsdelen. Handlingsplanen riktar sig både till skola och förskola. I handlingsplanen är riktlinjerna detsamma både för skola och förskola när det kommer till mottagandet, introduktionen och integrationen av nyanlända. Ansvar för att riktlinjerna följs ligger hos respektive rektor och förskolechef. Det framgår också att ansvaret för riktlinjernas förmedlande till alla pedagoger inom skola och förskola ytterst ligger hos områdeschefen. Att varje enskild förskola har rutiner för hur riktlinjerna följs är varje förskolechefs ansvar.

Introduktionsskola

I stadsdelen fanns en introduktionsskola som även inkluderade en introduktionsförskola. Det utmärkande för introduktionsskolan och introduktionsförskolan var att hela familjen var samlad under samma tak. ”De stora fördelarna med verksamheten var att utbildningen och informationen kunde individanpassas”, enligt Britt. Skolverket gick sedermera in och stängde introduktionsskolans verksamhet i den dåvarande formen, eftersom en skola ska vara öppen för alla. Idag finns där en introduktionsenhet där nyanlända elever som är inskrivna i någon av stadsdelens grundskolor genomgår en ca två månader lång kartläggning för att det därefter ska kunna beslutas hur fortsatt skolgång för eleven i fråga ska ordnas, berättar Britt. Britt förtydligar att i stadsdelen finns idag inte någon speciell förskola eller introduktionsförskola för nyanlända barn, men att det finns det i andra stadsdelar.

Kännedom om handlingsplanen

Chefen för introduktionsenheten (Britt) var väl insatt i stadsdelens handlingsplan för nyanlända barn. På introduktionsskolan användes den som ett stöd för pedagogerna i det vardagliga arbetet och i mötet med barnen och deras familjer. Planen har använts aktivt i introduktionsskolans verksamhet sedan planen färdigställdes för cirka 1.5 år sedan. Britt berättade att handlingsplanen togs fram gemensamt av en arbetsgrupp där personer från Center för skolutveckling, områdeschef, förskolechefer pedagoger och rektorer ingick. Vidare menar Britt på att kunskap i hur det kan vara att vara nyanländ i ett främmande land är viktig

kunskap för alla pedagoger. ”Man kan ju tänka sig själv, att flytta till ett annat land, det tar ju sina år att få fotfäste” avslutar hon.

Under våra intervjuer framkom att två (Tina och Sara) av fyra förskolepedagoger hade hört talas om att det fanns en handlingsplan för förskolorna i bemötandet av nyanlända barn. De två andra förskolepedagoger (Gunilla och Maria) säger sig inte ha blivit informerade om att det fanns en handlingsplan och var därför inte heller bekanta med innehållet i den. En av enhetscheferna (Christer) var ovetandes om handlingsplanens existens och hade därför inte heller kunnat förmedla den till sina pedagoger.

En handlingsplan i mängden

Den enhetschefen (Ulla) som hade arbetat längst tid i området visste om handlingsplanens existens. Ulla berättar vidare att hon har vidarebefordrat den till sina pedagoger på deras gemensamma IT-lärplattform, men att den inte har introducerats eller implementerats närmare på hennes förskolor. Anledningen till detta, menar hon på, är att introduceringen av planen inte har varit något fokusområde i ledningsgruppen. Ulla försätter dock med att säga ”Jag tror nog att det snart kommer att ligga mer fokus kring nyanlända barn och deras familjer i och med att nästa termins tema i stadsdelen kommer att vara barns språkande och kommunikation och då kommer vi in på de interkulturella bitarna lite mer i verksamheten”. Normer och värden jobbar vi jämt och ständigt med.

Gunilla och Tina tror att på något sätt kommer mottagandet och inskolningen av nyanlända barn få mer uppmärksamhet då antalet av nyanlända barn ökat i antal på deras förskolor.

Förskolan inkluderas i skolans handlingsplan

Enligt områdeschefen (Michel) finns det ingen egen handlingsplan för förskolorna utan förskolorna är inkluderade i skolans handlingsplan. Enligt honom finns det klara och tydliga regler i handlingsplanen för hur skolan ska bemöta och tillmötesgå nyanlända elevers behov. För förskolans del är det mer komplicerat då förskolan är en frivillig skolform till skillnad mot skolan, berättar Michel. Han menar också att i egenskap av områdeschef har han inte befogenhet att gå in och styra i förskolornas inre organisation. ”Jag kan inte tvinga en förskolechef att ta in en modersmålstränare i somaliska om han/ hon säger att de kan tillmötesgå barnets behov på något annat sätt, de bestämmer hur arbetet ska utföras” ger Michel som exempel och poängterar därmed förskolechefernas ansvar gentemot den statliga måluppfyllelsen. Den kommunala måluppfyllelsen, som också ingår i förskolechefernas åtaganden, är att hålla budgeten, berättar han vidare.

Mötet och integrationen av nyanlända i förskolan

Tyst kunskap

Efter att ha granskat transkriberingarna av intervjuerna noggrant kan vi se att uppfattningarna om att det finns mycket kunskap och erfarenhet hos pedagogerna i att möta nyanlända, delas av såväl pedagoger själva som förskolechefer. Även Michel instämmer, men håller också med om det intervjuaren berättar, att förskolecheferna och pedagogerna menar att en stor del av kunskapen är ”tyst kunskap”. Med det menas att kunskapen är autodidakt (erfarenhetsbaserad) och individuell. Kunskapen är varken dokumenterad eller utvärderad. Britt menar också att även om pedagogerna har mycket kunskap och stor erfarenhet så är det en individuell kunskap. Hon tillägger också att förutsättningarna till att erövra dessa kunskaper varierar mellan olika områden i Göteborg eftersom befolkningsstrukturen varierar. Om syftet med projektet *Barnets Bästa* berättar Britt på följande sätt ”Tanken med det här EU projektet var att samla den erfarenhet som finns i stadsdelen. Så det var ju personal med bred erfarenhet som deldog i projektet. Man skulle se och dokumentera vad det fanns för framgångsfaktorer. Det som är positivt med materialet är att man får lite hållpunkter om pedagog, att det här är bra att tänka på och såhär kan man göra och fråga. För det är ju inte alltid som man har samma erfarenhet som personen framför en och det är svårt att sätta sig in i en annan persons värld och upplevelser, särskilt när de är så olika. Här kan man få lite handledning och tips”.

Eftersom den tysta kunskapen verkar vara en framgångsfaktor, ser Britt det som positivt att materialet blev till. Nästa steg är att den ska börja användas mer aktivt i förskolorna för att på så sätt kunna hjälpa både pedagogerna och de nyanlända familjerna, tänker Britt.

Önskan om kompetensutveckling

Trots all tyst kunskap finns det en önskan hos pedagogerna till mer kompetensutveckling. Det finns en osäkerhet hos pedagogerna på hur mycket de kan lita på sin tysta kunskap och individuella erfarenhet. Tina berättar att ”Jag känner att jag skulle ha nytta av att ha riktlinjer på vad jag kan ta upp i de första viktiga samtalen med nyanlända familjer, trots min erfarenhet”. Att det finns en önskan om mer konkreta råd och riktlinjer i bemötandet och inkluderingen av nyanlända familjer i förskolan bekräftas också av de andra pedagogerna som deltog i vår studie. Sara menar att problematiken inte enbart ligger i att pedagogerna och föräldrarna inte förstår varandra rent språkmässigt utan att det finns många faktorer att ta hänsyn till som påverkar pedagogerna i deras yrkesroll. Att de flesta nyanlända idag är flyktingar ställer större krav på pedagogerna att vara lyhörda och inkännande för deras situation, men det är ändå viktigt att pedagogerna behåller sin professionella yrkesroll.

Erfarenhetsbyte

Ett sätt att utvecklas och få distans till sitt arbete och sin pedagogroll kan vara att nyttja de befintliga nätverkskonstellationer till att lyfta dilemman rörande förhållningssättet i mottagandet av nyanlända. Då kan det ske ett erfarenhetsutbyte som stärker pedagogerna i deras yrkesroll, menar Sara. Hon fortsätter vidare att nätverken tillsammans med en konkret handledning kan vara ett bra stöd för nyanställda och nyexaminerade i att bli tryggare i sin yrkesroll i arbetet i ett mångkulturellt område. Christer säger vidare att ”Jag tror att för att arbeta eller att söka arbete i ett mångkulturellt område krävs det att personen antingen har en koppling eller brinner för det mångkulturella, annars söker man sig inte hit utan då jobbar man hellre i stan. Men det är bara vad jag tror”.

En svårighet, som både områdeschefen Michel och förskolecheferna tar upp är just att rekrytera utbildad personal till mångkulturella områden. I ett mångkulturellt område är det önskvärt att pedagogerna talar flera språk och har en bred kulturell kompetens jämte att de har goda kunskaper i det svenska språket, tillägger Michel.

Strävan mot en mångkulturell mötesplats

Tina berättar att på hennes förskola strävar de efter att anställa pedagoger med olika etniska bakgrunder med målet att förskolan ska vara en mångkulturell mötesplats. För att förskolan ska bli en positiv mångkulturell mötesplats, vilket alla intervjuade pedagoger poängterar att de strävar efter att förskolan ska vara, behövs det att det arbetas aktivt med värdegrunden och förhållningssättet. Att pedagogers kompetenser i språk och kultur tas tillvara och inkluderas i det vardagliga arbetet bidrar till att det blir en naturlig blandning av alla språk och alla kulturer, inklusive det svenska språket och den svenska kulturen, i den dagliga verksamheten, enligt förskolecheferna. Christer och Ulla menar vidare att pedagogerna ska arbeta aktivt med de redskap som redan finns på förskolorna i arbetet med att stärka barnens språkutveckling oavsett modersmål. Då tänker de på bland annat tekniska hjälpmedel som ipad och datorer. Sara, Gunilla och Maria berättar hur de använder ipaden till att lyssna på sagor och sånger på de olika språken i den dagliga verksamheten. Föräldrarna kan också göras delaktiga i barnens vardag på förskolan genom att de får se filmsekvenser och bilder på det som barnen har varit med om och upplevt under dagen. ”En bild säger mer än tusen ord” säger Gunilla och menar att filmerna och bilderna fungerar som ett komplement i kommunikationen mellan pedagoger och föräldrar.

Att använda tolk

Att pedagogerna ska använda sig av en professionell tolk vid inskolningssamtal och utvecklingssamtal på förskolan är alla i studien överens om. ”Tolkens närvaro är ibland en nödvändighet för att föräldrarna ska kunna förmedla viktig information om sitt barn till pedagogerna. Ibland räcker det att en kompis eller en släkting kan vara med och tolka lite”, menar Sara.

Tina och Gunilla berättar att de använder sig av tolk vid viktiga möten, men att de hade önskat att de hade fått information om föräldrarna kan svenska innan barnet kommer till förskolan första dagen. ”Då hade en tolk kunnat beställas redan till första mötet mellan familjen och förskolan”, menar Gunilla. Britt menar dock att ”vid det första mötet med familjen får man chansa, att det viktiga är att påbörja ett relationsbyggande med barnet och föräldrarna”. Hon fortsätter ”att som pedagog får man ha lite fingertoppskänsla och ta reda på vad det är för familj man har framför sig, inte stressa”. En del praktisk information, menar Britt, kan vänta till en senare tidpunkt, men viktig information rörande barnets hälsa och välbefinnande bör tas på samtal tillsammans med en tolk så snart som möjligt. Förskolechefen Ulla menar att ”jag skulle inte neka min personal att använda tolk när de anser att behovet finns oavsett det ekonomiska läget”. De bekräftade också Sara och Maria, två av Ullas pedagoger som medverkade i vår studie.

Sätt att underlätta

Ett sätt att underlätta inskolningen och första mötet skulle kunna vara, enligt Maria, att skicka hem information på deras språk till föräldrarna i samband med att de får bekräftelse på att de har fått en förskoleplats. Hon tänker på information om vad förskolan är för något, vad som är förskolans uppdrag, vilka regler som gäller för vistelsetid, vad som är pedagogernas ansvar respektive föräldrarnas ansvar. Hon tror att om föräldrarna har fått information om praktiska saker kan fokus vid samtalet med tolk ligga mer på barnet och dess behov. Maria fortsätter ”som det är nu går mycket tid till att informera föräldrarna om praktiska saker som regler för närvarotider, vad som är vems ansvar och så vidare”.

Vid språkcentrum finns modersmåls lärare på olika språk, därifrån kan förskolorna köpa deras tjänster. Att använda sig av modersmåls lärare i integrationen av nyanlända barn, tycker de intervjuade pedagogerna och Britt, fungerar bra. För att undvika en ”vi och dom”- känsla bör modersläraren stanna kvar i den ordinarie barngruppen istället för att gå iväg med barnen, tycker både pedagogerna och Britt. Christer anser också att man i första hand kan använda sig av de pedagoger som finns på förskolan och talar barnets språk, för att sedan komplettera med en modersmåls lärare. Sara och Gunilla tycker teoretiskt sett att det vore bra om de kunde arbeta på det sättet på förskolorna, men att det är svårt att genomföra det i praktiken. Det riskerar att bli rörigt på avdelningarna om pedagoger byter plats med varandra, samtidigt som det inte heller fungerar att lämna en avdelning med en personal kort.

”Modersmåls lärare är prioriterade och det finns extra pengar till det i förskolornas budget”, enligt områdeschefen Michel. Förskolechefen Ulla håller med om att ”det fanns extra pengar för modersmålsstöd budgeterade ett tag, men efter sex månader plockades pengarna bort från budgeten”. Hon säger vidare att ”jag önskar att alla barn skulle få modersmålsstöd, även i minoritets språk”. Ulla förklarar vidare att det inte alltid finns modersmåls lärare att få tag i, inte ens på språkcentrum. Områdeschefen bekräftar att det kan vara svårt att hitta lärare i alla språk och berättar att i stadsdelens förskolor talas det 67 olika språk. Förskolorna försöker dock sträva efter att få modersmåls lärare till de största språkgrupperna; arabiska, kurdiska och somaliska.

Socialt nätverk

Michel berättar att det tidigare har funnits en introduktionsförskola i stadsdelen. Där samlades hela familjen under samma tak, föräldrarna läste SFI på andra våningen och deras barn gick antingen i förskolan eller i skolan på första våningen i samma hus. Britt som också har varit involverad i introduktionsskolans verksamhet säger att ”En av de stora fördelarna med verksamheten var, förutom stora insatser i svenskundervisning, att familjerna fick möjlighet till att skapa ett socialt nätverk”. Både Michel och Britt berättar vidare att verksamheten stängdes av Skolinspektionen och skälet till det var att den inte fyllde kriterierna för en skola. Enligt Skolverket måste en skola vara tillgänglig för alla och eleverna måste få undervisning i samtliga ämnen, vilket de inte fick där eftersom fokus låg på svenskundervisning.

Riktlinjer för hur pedagoger ska arbeta med nyanlända

Nyanlända följer samma riktlinjer som alla andra barn

Enligt Michel finns det inga särskilda riktlinjer att följa när det gäller nyanlända barn i förskoleåldern eftersom förskolan är frivillig. Lagar och riktlinjer gäller endast för skolan på grund av skolplikten. Föräldrarna får söka plats för sina barn på förskolan när de själva har en sysselsättning, antingen att de ska studera eller arbeta, förklarar Michel. Då Göteborgs stad har full behovstäckning som första prioritet ska barnen erbjudas plats inom fyra månader, förklarar han vidare och säger också att det gäller alla barn oavsett om de är nyanlända eller inte. Vid placeringen av barnet tas ingen hänsyn till barnets modersmål eller om det finns pedagoger som talar barnets språk på förskolan. Barnet erbjuds en placering på den förskola som har en ledig plats. Det är först när barnet har fått en förskoleplats som barnets faktiska behov kan kartläggas och eventuella stödinsatser sättas in, berättar både Michel och pedagogerna.

Om något skulle kunna förbättras i mottagandet av nyanlända och deras familjer, tänker Michel att förskolebarnen borde erbjudas plats på förskolan direkt efter att familjerna har

kommit till Sverige. Han menar att det skulle gynna både individ och samhälle och fortsätter ”Det tar tid att anpassa sig och börja fungera i ett samhälle då man kanske har varit med om traumatiska upplevelser. Då kanske man inte heller kan ta hand om sitt barn på bästa sätt utan stöd. Tidiga insatser tror jag på och forskningen visar på samma sak”

Att en del nyanlända familjer bär med sig minnen av traumatiska upplevelser, intygar Britt. Hon menar vidare att förskolan kan stärka dessa föräldrar i deras föräldraroll och fungera som en förebyggande verksamhet för psykisk ohälsa, bara genom att finnas till.

Stöd till pedagogerna i mötet med familjerna

Förutom handledning och riktlinjer i bemötandet och integrationen av nyanlända efterlyser Maria konkret information om vart hon kan hänvisa föräldrar när de kommer med frågor som inte direkt har att göra med förskolan och barnens vistelse där. Maria förklarar ”Ibland kom föräldrar till nyanlända med papper de inte förstod, räkningar de inte visste hur de skulle betala och så vidare. Att jag får veta hur jag ska hantera dem eller vart jag ska hänvisa dem hade hjälpt mig mycket”.

Tydligare riktlinjer är något som alla pedagoger i vår studie efterlyser. Tina menar att om det fanns en gemensam handlingsplan som pedagogerna kunde använda som stöd och komplement till den erfarenhet de har så skulle det stärka dem i deras yrkesroll. Hon reflekterar vidare ”Det är viktigt att börja tänka lite djupare i det här hur vi bemöter familjerna. De nyanlända blir fler och fler och alla är unika. Som det är nu löper det bara på, vi tar emot dem så bra vi kan och gör det bästa av det. Fast vi utvärderar inte de här inskolningarna på något speciellt sätt, alltså inte mer än vanligt. Det borde vi nog göra, för att kunna bli bättre”.

Att förskolorna, precis som många andra verksamheter, generellt sett är lite dåliga på att dokumentera och utvärdera sin verksamhet, tycker även Michel. Bemötandet och inkluderingen av nyanlända dokumenteras det också för toftigt om, känner både Tina och Michel.

Ulla önskar att i områden där det är känt att arbetsbelastningen är hög, kunde tas mer hänsyn till det genom att ha färre barn i grupperna utan att det skulle drabba förskolan ekonomiskt. På så sätt skulle pedagogerna ha större möjlighet att i första hand ge barnet det stöd som behövs, men även vara behjälplig i att stötta hela familjen så som läroplanen beskriver, tror hon.

Resultatet av projektet *Barnets Bästa* skulle kunna vara ett stöd för pedagogerna i mötet med nyanlända barn och familjer, vilket också är anledningen till att materialet arbetades fram. Under våra intervjuer framkom det att ingen av pedagogerna varken har sett eller hört talas om att ett finns ett material kallat *Barnets Bästa*. Förskolechefen Christer kände inte heller till något om projektet. Under intervjun med Ulla förklarade hon sin vetskap om projektet såhär

”Vissa pedagoger har kollat på materialet *Barnets Bästa* i samband med lärlag där de också har tittat på hur man använder sig av familjekartan. Fast jag tycker också att materialet är väldigt mycket riktat till skolan. Sedan tycker jag att egentligen ska man inte behöva göra något speciellt, utan man ska ta emot alla barn med respekt och utgå ifrån värdegrunden och Lpfö”.

Allteftersom intervjun fortskred och vi diskuterade och berättade om vad vi hade fått för signaler av från de pedagoger som vi hade intervjuat förändrades Ullas inställning till materialet. Hon avslutade intervjun med att säga ”Det är viktiga frågor som ni tar upp och det finns många saker som vi kan bli bättre på, även om vi gör mycket bra saker. Exempelvis kan vi ta lärdom av *Barnets Bästa*- materialet när det gäller kartläggning och använda det till att skapa relationer med hjälp av den. Det är viktigt att få reda på mer bakgrund kring familjen och barnen; fanns det skola i deras hemland? Vilka anhöriga har de omkring sig? Eller har de kanske inget nätverk här? ”

Enligt områdeschefen Michel finns det en förskola i stadsdelen som har kommit lite längre i sitt arbete med att implementera *Barnets Bästa* i sin verksamhet. På frågan hur det kommer sig att den inte har implementerats på de andra förskolorna i området svarar han ”I skolan har vi lagen som styr vi ska arbeta med nyanlända och mottagandet av dem. Men förskolan är en frivillig skolform och där är det upp till varje enskild förskolechef att bestämma över sin verksamhet och hur de tänker uppfylla målen”.

Han nämner därmed inga hinder till varför materialet inte skulle kunna introduceras på förskolorna om förskolecheferna och pedagogerna känner ett behov av det.

Diskussion

Nedan följer en metoddiskussion samt en resultatdiskussion. I metoddiskussionen behandlas de metoder som vi har använt oss av i genomförandet av vår undersökning. I resultatdiskussionen resonerar vi utifrån vår teoretiska utgångspunkt och de data vi har fått fram genom vår undersökning.

Metoddiskussion

För att få svar på våra syftes frågor valde vi att använda oss av ostrukturerade intervjuer. Fördelen med ostrukturerade intervjuer är, enligt Stukát (2005) att den är flexibel och ger utrymme till att ställa fördjupande frågor, vilket vi också gjorde. För informantens del blir intervjun mindre låst och de får tillfälle att lägga till och förtydliga vad de menar. Nackdelar med den valda intervjumodellen är att de kräver mycket av intervjuaren. Dels behöver den som intervjuar ha goda ämneskunskaper, men också personliga egenskaper som att vara en god lyssnare och ha ett genuint intresse för andra (Widerberg, 2002). Efter att ha granskat transkriberingarna upptäckte vi att vi hade kunnat ställa andra följdfrågor utöver de vi redan ställde. Att en ovan intervjuare råkar ut för detta är inget ovanligt, menar Stukát (2005) och Johansson & Svedner (2010). Trots ett eventuellt bortfall av information under våra intervjuer har vi fått svar på våra, i undersökningen, ställda frågor. Vi upplevde att våra informanter var väl förberedda på intervjun och att de hade haft hjälp av att vi i förväg skickade våra intervjufrågor till dem.

Det som eventuellt hade kunnat hjälpa oss ytterligare under de intervjuer som vi inte hade hunnit genomföra, var om vi hade haft med oss handlingsplanen och materialet från *Barnets Bästa* – projektet. Då hade vi kunnat visa materialet för de pedagoger och den förskolechef som inte visste att den fanns och det hade kunnat leda till andra diskussioner och frågor. Men det var inget vi tänkte på då eftersom vi fick kännedom om materialet efter att redan ha påbörjat våra intervjuer.

Vi valde våra informanter med tanke på att de skulle kunna ge oss en vid bild av hur mottagandet och introduktionen av nyanlända sker i stadsdelen. För att bygga på pyramidperspektivet hade vi kunnat efterfråga en politikers perspektiv på frågan. Samtidigt är det inte säkert att det hade påverkat vårt resultat nämnvärt eftersom de inte befinner sig så nära verksamheten.

Vi gjorde ett medvetet val i att begränsa antalet informanter och utgick ifrån ett så kallat bekvämlighetsurval, till stor del på grund av tidsbrist. Det är tidskrävande att transkribera intervjuer eftersom det bör göras ordagrant och med pauser, tonfall och skratt för att få en korrekt beskrivning av intervjun som möjligt (Stukát, 2005). Efter transkriberingen läste vi igenom intervjuerna. Här upplevde vi att det var en fördel att vara två eftersom vi fick syn på olika saker vid genomgångarna. Våra diskussioner blev vidare och det hjälpte oss att hitta fokusämnena i intervjuerna som sedan blev vårt resultat.

Litteraturen har, förutom begrepp, gett oss teoretiska perspektiv och faktauppgifter som vi har haft nytta av i vår undersökning. Den har även stärkt oss i vår forskarroll i och med att vi har fått information om hur vi ska gå tillväga i de olika momenten i vår undersökning.

Reliabiliteten i undersökningen stärks av att informanterna fick tid på att förbereda sig inför intervjuerna genom att vi skickade frågorna till dem i förväg. Förfaringssättet under intervjuerna var densamma oavsett informant, det vill säga att vi använde oss av iPad och iPhone vid ljudupptagningen. Intervjufrågorna skiljde sig åt eftersom vi anpassade frågorna till informantens befattning. Validiteten i en intervju kan påverkas av intervjuarens skicklighet, menar Widerberg (2002). Det kan förekomma skillnader i intervjuresultaten som beror på att vi turades om att intervjua våra informanter. Skillnaderna behöver inte vara en brist i undersökningen, då vi båda var med under samtliga intervjuer och hade därför möjlighet att ställa fler kompletterande frågor till informanten.

Resultatdiskussion

Det som framkom i vår undersökning är att det finns en handlingsplan i stadsdelen för mottagandet av nyanlända barn i förskolan. Planen är gemensam för både förskolan och skolan. Det framkom i vår undersökning att skolorna i stadsdelen använder handlingsplanen aktivt, men i förskolorna är vetskapen om den dålig. Kompetensutveckling är också något som pedagogerna vill ha mer av. Pedagogerna ger också uttryck för att de vill att deras *tysta kunskap* ska dokumenteras och utvärderas för att kunna vidareutvecklas.

Gemensam handlingsplan för förskola och skola

Det som framkom i undersökningen var att det finns en gemensam handlingsplan för grundskolan och förskolan i stadsdelen. Det kan ifrågasättas varför den är gemensam för två så olika verksamheter. Vi förundras över att det har tagits fram en handlingsplan som riktar sig både till skolan och förskolan när den enbart används i skolan och inte har introducerats på alla förskolor i stadsdelen. Det är för oss uppenbart, efter vår undersökning, att det finns en efterfrågan av ett stödmaterial att använda sig av i förskolan. Pedagogerna uttrycker en önskan om att kunna förlita sig på något mer än sin erfarenhet och *tysta kunskap*. **Den tysta kunskapen styr även på vilket sätt de nyanländas tidigare upplevelser och eventuella förväntningar på förskolan tas i beaktande när barnen börjar på förskolan. Pedagogerna utgår nu ifrån sina individuella kunskaper och erfarenheter i sina möten med familjerna. Handlingsplanen och riktlinjerna kan fungera som ett stöd för pedagogerna så att inkluderingen och bemötandet blir mer likvärdigt och inte enbart vilar på pedagogernas tysta kunskap, enligt vår åsikt. Att handlingsplanen blir introducerad och börjar användas kontinuerligt i förskolorna, tycker vi är angeläget. Behovet av stöd har visat vara mer aktuellt**

än någonsin och därför måste frågan om varför handlingsplanens bortprioritering diskuteras snarast.

Att handlingsplanen är gemensam för skola och förskola försvarar Michel med att förskolan är till, skillnad från skolan en frivillig skolform. Han menar vidare att ansvaret för att förskolorna ska integrera de nyanlända barnen ligger hos förskolecheferna. Det blir ett dilemma då pedagogerna känner att de saknar stöd och redskap i dessa frågor. Under intervjuerna sattes tankar igång hos både oss och informanterna om behovet av att ventilera pedagogernas förhållningssätt och handlande i integrationen av dessa barn. Vi ställer oss frågan om det kan vara så att bristen på kommunikation mellan pedagogerna och deras chefer beror på att pedagogerna inte har uppmärksammat sina egna tankar i frågan. Ansvaret för att frågan ska kommuniceras och en förbättring ska kunna ske för alla berörda bör ligga på såväl pedagoger som chefer, tänker vi. Det förutsätter att det finns ett förtroende och att dialogen mellan berörda parter fungerar. Sker ingen förbättring i dilemmat kan vi fråga oss hur Barnkonventionens (Regeringskansliet, 2008) tredje artikel om att barnets bästa alltid ska sättas i främsta rummet uppfylls. Detsamma gäller för Läroplanens riktlinjer eftersom dessa baseras på Barnkonventionen. Ett utav förskolans uppdrag är att "Förskolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran, utveckling och växande" (Skolverket, 2010a). För att målet ska kunna uppnås, tänker vi, att samarbetet mellan områdeschef, förskolechefer och pedagoger borde bli bättre. De behov som finns i verksamheten måste kommuniceras till förskolecheferna och områdeschefen. Därifrån är det sedan deras ansvar att förse pedagogerna med verktyg så att de kan uppfylla sitt uppdrag gentemot läroplanen.

Ulla menar att som chef får de många handlingsplaner och att just denna handlingsplan har hon läst och lagt undan eftersom hon inte har fått tydliga direktiv om att den ska implementeras och arbetas aktivt med. Det kan vara en av anledningarna till att handlingsplanen inte är känd hos alla förskolechefer i området.

Pedagogernas förfaringssätt

Så som pedagogerna i undersökningen beskriver de yttre förutsättningar och rutiner de har till att ta emot, stödja och inkludera nyanlända barn och deras familjer i förskolorna, ser vi att de är förhållandevis lika. Exempelvis säger sig ingen pedagog ha blivit nekad att använda tolk. Skolverket (2010a) understryker att det är viktigt att både barn och föräldrar ges en god introduktion i förskolan. Det råder mer tveksamhet kring användandet av modersmåls lärare. Där ser vi att budgeten begränsar. I läroplanen skrivs: "förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål". Skolverket (2005, 2010a) skriver också att resurserna mellan förskolorna inte ska fördelas lika, utan hänsyn ska tas till vilka behoven är.

Enligt områdeschefen, Michel, finns det extra pengar i förskolornas budget till modersmåls lärare. Det bestrider förskolecheferna, de menar istället att de använder

modersmåls lärare i så stor utsträckning som ekonomin tillåter. Vi menar att användandet av modersmåls lärare gynnar barnet på fler sätt än språkligt. Identitetsutvecklingen och barnets utvecklande av sin kulturella identitet är två områden som stärks och utvecklas i en positiv samspelsmiljö (Skolverket, 2010b). Att barnen får möta pedagoger som talar deras språk och förstår deras sociala koder sänder signaler om att deras kultur är betydelsefull och bidrar positivt till förskolans sociala miljö.

”Att skapa förutsättningar för en interkulturell eller mångkulturell pedagogik handlar om att ta till vara möjligheterna i de mångkulturella skol- och barnomsorgsmiljöernas mångfald” Skolverket (2010b s.22). Skolverket är en av flera myndigheter som betonar förskolans ansvar i att vara en positiv mångkulturell mötesplats, vilket den har stora möjligheter att bli, anser vi, genom att pedagogerna blir medvetna om vilka signaler deras förhållningssätt sänder. Sommer (2005) menar att barnens uppväxtvillkor och synen på barndom har förändrats väsentligt sedan 1950-1960-talet. Nu talar vi om barnens lärande i helt andra termer än vad som gjordes då. Barnens ses som kompetenta barn av sin tid, med rätt att leva ett fullgott liv där vuxna är tvungna att lyssna på dem, sätta deras bästa i främsta rummet och de får inte diskrimineras för att de är barn (Barnkonventionen, 2008). Att barn till nyanlända inte får förskoleplats förrän föräldrarna har sysselsättning, tycker vi kan ifrågasättas. Vi skulle gärna se en valfrihet för föräldrarna att kunna välja när deras barn ska få börja i förskolan. Michel menar att: ”Det tar tid att anpassa sig och börja fungera i ett samhälle då man kanske har varit med om traumatiska händelser. Då kan familjen behöva stöd.” Även om vår erfarenhet säger oss att de flesta barn har det bra hemma, förespråkar vi för valfrihet här. Detta är något som alla barn och föräldrar ska ha rätt till oavsett nationalitet eller om de är nyanlända eller inte. Barnen ska få börja i förskolan för sin egen skull, tänker vi.

Skälen till att barndomen förändras för ett barn kan vara många. De nyanlända som kommer till Sverige idag har inte sällan flytt från sina hemländer och många, både barn och vuxna bär med sig upplevelser som ingen människa borde behöva ha (Lunneblad, 2013). Eftersom deras erfarenheter kan skilja sig mycket från våra kan det vara svårt för pedagogerna att sätta sig in i deras situation. Där behövs det kunskap och handledning. Ett sätt kan vara att pedagoger som arbetar i mångkulturella områden träffas och får möjlighet att utbyta erfarenheter med varandra, vilket Sara också efterlyste. Att det finns forum för erfarenhetsutbyte, tänker vi är ledningens ansvar att se till, innehållet borde bestämmas utifrån behovet.

Vår uppfattning utifrån intervjuerna är att en svårighet med att närma sig nyanlända barn och familjer är de kulturella skillnaderna. Särskilt tydligt blir det i mötet med familjer vars kulturer och erfarenheter upplevs som väldigt annorlunda mot våra. Sommer (2005) refererar till det västerländska barnet, vilket skiljer sig regel från de nyanlända som kommer till Sverige med dagens flyktingströmmar. Lunneblad (2009) skriver att människors kulturella skillnader inte är biologiska egenskaper utan människors olika livsvillkor skapar dessa skillnader. Att människor föds in i en kultur och reproducerar den stämmer överens med det sociokulturella perspektivet, samtidigt som kulturen är föränderlig.

Att pedagogerna ofta har svårt att ta tillvara mångfalden i barngruppen och arbeta med den så att mångfalden förblir positiv, bekräftar Lunneblad (2006). Skillnaderna i seder och bruk, kultur, språk, och erfarenheter hos de nyanlända kan vara så stora att pedagogerna istället fokuserar på det gemensamma, det vill säga det svenska, menar Lunneblad (2006). Det blir till ett problem då läroplanen (Skolverket 2010a) skriver att ett av förskolans uppdrag är att arbeta med mångfalden på ett sätt som ger barnen möjlighet till eget kulturskapande samt att utveckla en förståelse för sin kultur. **Vår erfarenhet är att vågar vi ta våra olika tankar och erfarenheter upp till diskussion och berätta hur vi menar och tänker så ter sig det främmande mindre främmande och avvikande. I grund och botten är vi alla rätt lika, det som just skiljer oss åt är våra traditioner, värderingar och erfarenheter.**

Skolverket (2010b) talar i termer om att nutidens moderna barn har flera parallella barndomar. Det kanske stämmer i än högre grad på nyanlända barn, tänker vi, då barnen bär med sig varierade erfarenheter. Tina berättade under intervjun att hon kände ett behov av stöd i mötet med nyanlända familjer, trots sin erfarenhet. *Barnets Bästa* materialet är ett sätt att stärka pedagogerna i deras ”tysta kunskap”, berättar Britt. Hon menar att det är viktigt att lära känna familjen väl för att få en förtroendefull relation mellan förskolan och dem. Nu när materialet finns är vår förhoppning att den ska implementeras och introduceras ordentligt i stadsdelen. Kartläggningmaterialet kan användas som ett verktyg att grunda en relation mellan familjen och förskolan. **I början av barnets förskolevistelse kan pedagogerna behöva ställa frågor till föräldrarna som kan upplevas som känsliga och svåra, främst av pedagogerna själva. Erfarenheten säger att de inte ska väja för dessa frågor,** det svåra har redan hänt och det kan inte återskapas, menar Britt. Sommers (2005) talar om det resilienta barnet och menar att det som barnet har varit med om påverkar inte honom/henne i det långa loppet. Det väsentliga är vad som händer efter traumat. Förskolans funktion kan här diskuteras i form av ansvar eftersom läroplanen betonar samarbetet mellan hemmet och förskolan samt det gemensamma ansvaret i barnets fostran. Hur långt sträcker sig förskolans ansvar i barnets fostran? Vad händer när värdegrunderna krockar? Vi tänker att det vilar ett tungt ansvar på enskilda pedagoger om de inte kan få stöd av varandra och tydliga riktlinjer saknas.

Eftersom de barn som är inskrivna i förskolan tillbringar en väsentlig del av dagen på förskolan blir de påverkade av den rådande atmosfären. I det sociokulturella perspektivet i synen på barns utveckling och lärande tas utgångspunkt i att barn lär i samspel tillsammans med andra barn och vuxna. Läroplanen (Skolverket, 2010a) betonar också vikten av samlärande och dess påverkan på barnets syn på sig själv och sin förmåga. En viktig artefakt i lärandet är, enligt Säljö (2010) språket. Det sociokulturella perspektivets grundare, Vygotskij, menar att språket och miljön är viktiga redskap för barnet i förståelsen av sin omvärld. Enligt vår erfarenhet är förskolan en utmärkt plats för barnen att utveckla sitt språk, förutsatt att rätt stöd och stimulans erbjuds. Förutom pedagogernas förhållningssätt är den fysiska miljön viktig. Vad sänder den för signaler till omgivningen om språkets betydelse? Böcker på flera språk, att ipaden används som komplement till sagoläsning och sångstunder samt att barnen får höra en blandning av språk under sin dagliga vistelse på förskolan inspirerar barnen till att använda sitt språk aktivt och vilja lära mera, enligt vår erfarenhet.

Didaktiska konsekvenser

Många tankar och funderingar har väckts hos oss under arbetets gång. Något av det viktigaste, tänker vi, är att pedagogernas enorma erfarenhet och *tysta kunskap*, som så tydligt kom fram i vårt resultat, bör dokumenteras, utvärderas och lyftas fram. I vår framtida yrkesroll som förskollärare kommer vi att vara mer medvetna om hur viktigt det är att vi framför våra åsikter om verksamhetens behov till våra chefer. Genom dokumentation och utvärdering kan vi få syn på hur och i vad verksamheten kan och behöver förbättras. För att barnen ska kunna uppleva den kulturella mångfalden positiv bör förskolorna sträva efter att anställa pedagoger med varierade kulturella bakgrunder. Vi tror att förutom att barnen får pedagoger som de lättare kan identifiera sig med och som eventuellt talar deras språk kan mångfalden i personalgruppen bidra till att värdegrunden diskuteras på ett mer nyanserat sätt. All den värme och det engagemang som vi möttes av hos de som deltog i vår studie kommer vi att bära med oss.

Fortsatt forskning

Syftet med vår undersökning var att ta reda på vilka förutsättningar nyanlända barn möter för inkludering i förskolan i ett mångkulturellt område. Att det finns mycket *tyst kunskap* och erfarenhet hos pedagogerna framkom tydligt under intervjuerna. Behovet av att dokumentera och utvärdera den tysta kunskapen blev också uppenbar för oss. Efter vår litteraturgenomgång stod det klart för oss att det finns ytterst lite forskning rörande den mångkulturella förskolan. Johannes Lunneblad och Pirjo Lahdenperä verkar vara rätt ensamma om att forska inom detta område, enligt de källor vi har varit i kontakt med. Vi saknar också utvärderingar till de nationella rekommendationer och riktlinjer som vi har använt oss av i vårt examensarbete. Det blir problematiskt att kvalitetssäkra verksamheten samt veta hur välfungerande rekommendationerna och riktlinjerna är i praktiken om användandet av dem inte utvärderas, tänker vi. Utifrån resultatet av undersökningen önskar och hoppas vi att forskningen blir mer uppdaterad och att resultatet kommer oss pedagoger till känna.

Slutord

Nyanlända barn och familjer har inte sällan erfarenheter av sådant som är väldigt långt ifrån våra erfarenheter och från vår vardag. För barnens trygghet vore det bra om det fanns pedagoger som talade samma språk. Tänk vilken känsla att kunna förstå och göra sig förstådd i en annars så ny värld. Vi tänker att det finns många fler sätt att räkna vinster på än i pengar. Låt resurserna fördelas på ett sådant sätt att vi har möjlighet att erbjuda nyanlända barn och deras familjer bästa möjliga start hos oss.

Avslutningsvis vill vi rikta ett stort tack till alla som medverkat i vår studie. Tack för att ni tog er tid och delade med er av er kunskap och erfarenhet, utan er ingen uppsats! Vi vill även tacka vår handledare på Göteborgs universitet, Rauni Karlsson samt våra handledare på våra arbetsplatser för deras stöd och uppmuntran under hela vår studietid. Sist men inte minst ett stort tack till våra respektive familjer och vänner för att ni har funnits där för oss. Det har varit ovärderligt!

Referenser

- Björndal, R. P. Cato (2005). *Det värderande ögat Observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning* Stockholm: Liber
- Brodin, M & Hylander, I (2008). *Att bli sig själv Daniel Sterns teori i förskolans vardag* Stockholm: Liber
- DS. 2000:43 *Begreppet invandrare- användningen i myndigheters verksamhet* Regeringskansliet, Kulturdepartementet Fritzes offentliga publikationer
- Göteborgs Stad (2012) *Barnets Bästa- för flyktingbarn i förskolan* Göteborgs Stad i samarbete med europeiska unionen och europeiska flyktingtingfonden
- Hundeide, K (2006). *Sociokulturella ramar för barns utveckling: barns livsvärldar* Lund: Studentlitteratur
- Johansson, B & Svedner, P- O (2010). *Examensarbetet i lärarutbildningen* Kunskapsförlaget i Uppsala
- Johansson, E (2003). *Möten för lärande Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan* Stockholm: Skolverket
- Kvale, S (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun* Lund: Studentlitteratur
- Kvale, S & Brinkmann, S (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun* Lund: Studentlitteratur
- Lahdenperä, P (2011). Mångfald, jämlikhet och jämställdhet - interkulturellt lärande och integration. I: Lahdenperä (red.), *Forskningscirkel - arena för verksamhetsutveckling i mångfald* (s. 15-41). Västerås: Akademin för utbildning, kultur och kommunikation, Mälardalens högskola
- Integrationsverket (2006). *Mål för nyanländas introduktion* Integrationsverket
- Lunneblad, J (2009). *Den mångkulturella förskolan Motsägelser och möjligheter* Lund: Studentlitteratur
- Lunneblad, J (2013). ”Tid till att bli svensk: en studie av mottagandet av nyanlända barn och familjer i den svenska förskolan” Peer reviewed article, vol.6, nr. 8, p. 1-14, published 16TH May 2013
- Norlund, B (2005) En kunskap om den andres kultur är inte rätt väg *Nordicum Information 4* (s.67-71) tillgänglig http://www.nordicom.gu.se/common/publ_pdf/221_norlund.pdf
- Nationalencyklopedin [NE]. (2013) *Interkulturell, interkulturell kommunikation, integration demokrati* Hämtad 2013-11-09 tillgänglig <http://www.ne.se/>

- Persson, B (2010). *Elevers olikheter och specialpedagogisk kunskap* Stockholm: Liber
- Regeringskansliet (2011). *Mänskliga rättigheter Barns rättigheter en lättläst skrift om konventionen och barnets rättigheter* Hämtad 2013-11-13 tillgänglig <http://www.regeringen.se/content/1/c6/04/09/99/ee9eef0a.pdf>
- Regeringskansliet (2012). <http://www.regeringen.se/sb/d/2279>
- Skolverket (2001). *Strategi för Skolverkets arbete med de demokratiska värdena - en sammanfattning* Stockholm
- Skolverket (2005). *Allmänna råd och kommentarer Kvalitet i förskolan* Stockholm
- Skolverket (2008). *Allmänna råd för utbildning av nyanlända elever* Stockholm
- Skolverket (2009). *Allmänna råd och kommentarer För att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling* Stockholm
- Skolverket (2010 a). *Läroplan för förskolan 98. Reviderad 2010*. Stockholm Fritzes
- Skolverket (2010 b). *Barndomens förändrade villkor - förutsättningar för barns lärande i en ny tid* Skolverket
- Skolverket (2013). *"Inkluderande skola - för rätten till en meningsfull skolgång"* Stockholm hämtad 2013-10-31 <http://www.skolverket.se/om-skolverket/om-oss/nyhetsbrev/2.5111/2.6040/2.6039/inkluderande-skola-1.173803>
- Sommer, D (2005). *Barndomsspsykologi Utveckling i en förändrad värld* Stockholm: Liber
- SOU 2010:16 *Sverige för nyanlända: Världen, välfärdsstat, vardagsliv* Stockholm: Fritzes offentliga publikationer
- Stukát, S (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap* Lund: Studentlitteratur
- Säljö, R (2010). *Lärande i praktiken- Ett sociokulturellt perspektiv* Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag
- Vetenskapsrådet (2011). *God forskningssed* Stockholm
- Widerberg, K (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken* Lund: Studentlitteratur

Bilaga 1: Informantbrev

Informationsbrev till områdeschef

Göteborg 2013-09-17

Hej!

Jill Jönsson och Pirjo Haverinen heter vi och är två studenter som snart har läst i fyra år på Göteborgs universitet med inriktning, lärare mot yngre åldrar. Just nu är vi inne på vår sista termin och i färd med att skriva vårt examensarbete. Vårt arbete ska handla om nyanlända flyktingbarns villkor och förutsättningar för deras första tid i förskolan. Vi båda har arbetat flera år i ett så kallat mångkulturellt område i Göteborg och är vana vid att möta familjer från olika länder med varierade kulturer. I vårt arbete med barnen och deras familjer upplever vi att det är viktigt med känslighet och lyhördhet i bemötandet. Vårt intresse inför c-uppsatsen väcktes eftersom vi tycker att ämnet känns aktuellt i och med att stadsdelen tagit emot nyanlända flykting barn.

Vår förhoppning är att Du kan delta i en intervju på cirka 20-30 minuter. Som utgångspunkt har vi frågor som Du kommer att få ta del av via e-post innan intervjun.

Deltagandet sker frivilligt och anonymt och Du kan när som helst avbryta Ditt deltagande. Intervjusunten kommer att behandlas konfidentiellt och kommer inte att kunna härledas till Dig. Materialet kommer att ingå i vårt examensarbete. Slutresultatet kommer att publiceras i databasen Diva. Om Ni önskar att få ett exemplar av slutrapporten så skickar vi en till Er.

Vänligen lämna ert beslutsvar per telefon eller e-post senast 24/09/2013. Har ni frågor eller vill ha ytterligare information angående undersökningen så kontakta oss gärna.

Tack på förhand.

Med vänliga Hälsningar

Jill Jönsson

Pirjo Haverinen

E-post:xxxxxxxxx

E-post:xxxxxxxxx

Tel: xxxx-xxxxxx

Tel: xxxx-xxxxxx

Handledare: Rauni Karlsson

E-post: xxxxxxxxxxx

Underskrift av samtliga deltagare under intervjun

.....

Bilaga 2: Informantbrev

Informationsbrev till pedagoger och förskolechefer

Göteborg 2013-09-17

Hej!

Jill Jönsson och Pirjo Haverinen heter vi och är två studenter som snart har läst i fyra år på Göteborgs universitet med inriktning lärare mot yngre åldrar. Just nu är vi inne på vår sista termin och i färd med att skriva vårt examensarbete. Vårt arbete ska handla om nyanlända flyktingbarns villkor och förutsättningar för deras första tid i förskolan. Vi båda har arbetat flera år i ett så kallat mångkulturellt område i Göteborg och är vana vid att möta familjer från olika länder med varierade kulturer. I vårt arbete med barnen och deras familjer upplever vi att det är viktigt med känslighet och lyhördhet i bemötandet. Vårt intresse inför c-uppsatsen väcktes eftersom vi tycker att ämnet känns aktuellt i och med att stadsdelen tagit emot nyanlända flykting barn.

Vår förhoppning är att Du kan delta i en intervju på cirka 20-30 minuter. Som utgångspunkt har vi frågor som Du kommer att få ta del av via e-post innan intervjun.

Deltagandet sker frivilligt och anonymt och Du kan när som helst avbryta Ditt deltagande. Intervjusunnen kommer att behandlas konfidentiellt och kommer inte att kunna härledas varken till Dig eller till Din förskola. Materialet kommer att ingå i vårt examensarbete. Slutresultatet kommer att publiceras i databasen Diva.

Om Ni önskar att få ett exemplar av slutrapporten så skickar vi en till Er.

Vänligen lämna ert beslutsvar per telefon eller e-post senast 26/09/2013. Har ni frågor eller vill ha ytterligare information angående undersökningen kontakta oss gärna.

Tack på förhand.

Med vänliga Hälsningar

Jill Jönsson

Pirjo Haverinen

E-post:xxxxxxxxx

E-post:xxxxxxxxx

Tel: xxxx-xxxxxx

Tel: xxxx-xxxxxx

Handledare: Rauni Karlsson

E-post: xxxxxxxxxxx

Underskrift av samtliga deltagare under intervjun

.....

Bilaga 3: Intervjufrågor till pedagoger

Frågor till pedagogerna

Vi kommer att använda oss av ostrukturerade intervjuer. I en ostrukturerad intervju utgår intervjuaren ifrån ett i förväg bestämt ämnesområde och har ett antal huvudfrågor för att sedan ställa frågorna i den ordningen de passar i intervjun. Fördelen med metoden är att den är följsam för intervjun samt att den ger möjlighet till att ställa följdfrågor för att vidareutveckla och fördjupa intervjun (Stukát, 2005).

1. Vad har du för titel och hur länge har du arbetat på den position du har?
2. Vet du om att det finns en plan/handledning för hur förskolorna ska ta emot nyanlända flyktingbarn?
3. Om ”ja” är du
 - A. bekant med vad som står i planen/ handledningen för mottagandet av dessa barn? Vad innebär den?
 - B. På vilket sätt har planen introducerats och implementerats på din förskola?
 - C. Hur arbetar ni för att hålla den som ett levande dokument?
 - D. På vilket sätt tycker du att du har nytta av planen i ditt arbete med barnen? På vilket sätt stämmer målen överens med det som står i Lpfö98/10 enligt dig?
 - E. Finns det några hinder? Vad eller vilka hinder i så fall?
 - F. På vilket sätt kan du se att planen/ handledningen kommer barnen till nytta?
 - G. Hur utvärderas planen? Hur följs utvärderingen upp?
4. Om ”nej”
 - G. Vilka redskap, tror du att du skulle ha nytta av/ önska att du hade i ditt möte med nyanlända barn i förskolan?
5. Något annat som du vill tillägga eller tänker på?

Tack för Din medverkan!

Bilaga 4: Intervjufrågor till förskolechefer

Frågor till förskolechefen

1. Vad är din titel och hur länge har du arbetat på den position du har?
2. Hur insatt är du i stadsdelens plan/ handledning för nyanlända flyktingbarn i förskolan?
3. Vad innebär den?
4. På vilket sätt har du introducerat och implementerat den hos pedagogerna på dina förskolor?
4. På vilket sätt kan du se att pedagogerna har tagit planen till sig och arbetar enligt den?
5. Hur arbetar du tillsammans med pedagogerna för att hålla den som ett levande dokument?
6. Hur utvärderas planen? Hur följs utvärderingen upp?
7. Finns det enligt dig någon brist i planen eller något du skulle vilja ändra eller tillägga?
8. Något annat som du vill tillägga eller tänker på?

Tack för Din medverkan!

Bilaga 5: Intervjufrågor till områdeschefen

Intervju frågor till områdeschef

Vi kommer att använda oss av ostrukturerade intervjuer. I en ostrukturerad intervju utgår intervjuaren ifrån ett i förväg bestämt ämnesområde och har ett antal huvudfrågor för att sedan ställa frågorna i den ordningen de passar i intervjun. Fördelen med metoden är att den är följsam för intervjun samt att den ger möjlighet till att ställa följdfrågor för att vidareutveckla och fördjupa intervjun (Stukát, 2005).

1. Vad har du för titel och hur länge har du arbetat på den position du har?
2. Hur ser planen ut för hur förskolan ska ta hand om nyanlända flyktingbarn?
3. Vad innebär den?
4. Vem har upprättat planen? Hur är den upprättad? Hur länge har den funnits?
5. Vem är ansvarig för att planen introduceras och implementeras?
6. Hur utvärderas den? Av vem? Hur ofta? För vem redovisas utvärderingen?
7. På vilket sätt följs utvärderingen upp? Vad händer efter utvärderingen?
8. Hur kommer utvärderingen pedagogerna tillkänna?
9. På vilket sätt samlas data in för att veta att planen är förankrad i verkligheten? Vem har gjort det?
10. Är det något ytterligare som du vill tillägga eller tänker på?

Tack för Din medverkan!